

6
M
B
E
R
6

ROMAN

No

11

Proua F. Hilden,
Pärnu „Endla“ näitleja ja operetiijuht.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

ROMAAN Nr. 11

SISU:

Ernst Zahn: St. Gotthardt.
 Edvard Velle-Strand: Maa.
 A. Ivars: Mereröövli pruut.
 Ed. Vöhrmann: Tere, kena kevade!
 Anatole Huart: Kaksikvennad.
 Jack London: Snooky.
 Carry Brachvogel: Sellest ei räägita.
 Haldjas.
 A. Tshehgov: Kihlvedu.
 P. Grünfeldt: Kerjus.
 Otto Hermann: Salavõrgud.
 Tõtt ja nalja.

„Romaan'i“

uued, osaliselt alandatud
 tellimishinnad 1931. a.:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50
9 „ (18 „)	„ 6.—
6 „ (12 „)	„ 4.—
3 „ (6 „)	„ 2.—
2 „ (4 „)	„ 1.50
1 „ (2 „)	„ —.80
Üksiknumber	„ —.40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Müürivahe, 16. Tel. (2)12-53.

Kastmõistatus Nr. 11 (221)

a	n	r	j	t	s	k	i
v	õ	j	k	e	e	h	h
t	u	u	m	l	i	d	a
n	d	r	e	t	a	g	e
b	u	v	i	k	i	a	s
i	r	r	a	a	h	a	s
s	l	b	õ	h	a	a	a
v	ä	i	k	i	s	r	s

Seadnud Em. Gutmann.

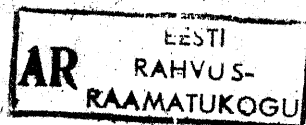
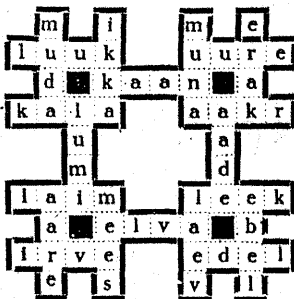
Joonisel antud rasvaste joonlega osad asetada nende seisakut mitte muutes nõnda uude asukohta, et iga rida, lugedes vasemalt paremale, annaks sõna.

Sõnad on järgmised:

1. Pöösas.
2. Mahapõlenud ehituse seinad.
3. Soopalavik.
4. Istutatud talmede kasvatuskohti.
5. Kala.
6. Mari.
6. Uuesti haritud põld.
8. Vana rahvalaul.

Lahendus ilmub Romaan Nr. 15 (225)

Lahendus Nr. 7 (217)

ÕIENDUS. Romaani talitusest mitte ärarippuvail põhjusil on tekkinud „Romaan Nr. 10“ eksiiv viga, mida lahkesti palume ära parandada.

Leh. 304. pildi all asuv alkiri kuulub pildile, mis asub pildil leh. 305., kuna leh. 305. pildi all olev alkiri kuulub pildile, mis asub leh. 304.

Romaani talitus.

Rottmaan

Nr. 11 (221)

Juuni 1931

X. aastakäik.

Sankt Gotthard.

Helveetsia kirjanik **Ernst Zahn'i** romaan.

3

Tuba oli hämar. Paater üksis seisis veel hämara valguse paistel, ta seisis püstipäi, uhke nagu see, kelle peale patuhammast ei hakka, kes patu vastu kindlasti on kaitsitud.

Gottharda põlvitas ta jalgade ees ja suudles andlikult ja nagu kahetsedes tema mantli palistust.

Oruvanem tõusis. Samal kummalisel, poolvaljul toonil jätkas ta:

„Aja rind ette, püha mees. Oma hinges oled sa ometi pattu teinud ja sa tunned ainult silmakirjaks nälga, et hiljem seda hirmukamalt õgida!“

„Mine!“ käskis lesk proua, ta ema, kuna paater liikumatult ja peaaegu naeratades vennale vaatas.

Pea ikka veel norus, lahkus oruvanem toast.

„Mine sinagi!“ käskis Renneri proua Gotthardat.

Tüdruk kuulas sõna.

Kui üks tema järel kinni läks, pööras lesk munga poole.

„Ja nüüd?“ küsis ta.

Ta suu ümber seisis ääretu kibedus.

„Ma rääkisin Zeno eest — ilmaaegu, nagu ise näete!“ vastas ta.

„Saa aru ja taipu: Gottharda „ei!“ on meid kõiki hukka mõistnud. Hukatus mingu oma teed!“

„Veel olete teie valvamas, ja mina!“

Lesk noogutas uskmata peaga.

„Kes tahab teiste valvaja olla, peab eneses ise olema kindel!“

Väsinult lahkus ta toast.

Kõrge munk nõjatas oma läikiva otsaesise aknaruudu tinale ja mõtles ema sõnade üle järele.

Ja tema ümber saabus öö.

7.

Kihvtiküli.

Talv oli Gotthardil valitsuse oma kätte haaranud ja tema käsi lasus raskesti mägestikul. Rahvas paenutas ennast vastu tahtmist ja vägivald alla, peaaegu sama vastu tahtmist, nagu ta ennast paenutas tema enese poolt valitud oruvanema raudse käe alla. Juba nädalate kaupa möllas Ursernis üks lumetorm teise järele. Orust ei olnud enam väljapääsu. Schölleni kaljurägastikus, kust tee alla lookles esimesse Urserni külla Gescheneni, seisis lumi mägedel kui müür ja ei lasknud sealt kedagi läbi. Lumetuisus, kättesaamatult rippus Kuradiorus vankuv sild oma kettide küljes ja keegi ei julenud üle selle lumega koormatud silla Mottist minna Schölleni põrgukatlasse. Aga ka Gotthardi juures polnud läbipääsu. Munk ja ta sulased olid nagu maetud varjumajja. Juba nädalaid ei olnud Ursernist enam Gotthardi ja ümberpöördult teateid saadud.

Nõnda siis oli oruvanem Zeno Ursernis ainus isand. Kõrgeimale ülemusele Uris oli tee sinna läbi lume veel võimatumaks tehtud, kui seda temale liig iseseisvad ursernlased iial oleksid võinud teha. Ja mis oruvanemale veel enam meeldis ning sobis — ka hoiataja ning kaasvalitseja Gotthardilt oli eemale jäänud. Nii olid auahnel mehel käed vabad. Aga rõõmu ta sellest ei saanud tunda. Seesmisel lahkemil rikkusid tal kui kihvt kõik, mis ta oli kavatsenud head. Kaks ussi närised tema hinge. Üks neist oli tagasiltikatu piin ja teine arusaamine, et rahva hinges tema vastu hakkas kasvama sügav umbusaldus.

Kuna kõige hullem pikkadest tormipäe-

vadest Hospeni orus möllas, istus oruvanem, nagu see sel ajal tihti sündis, oma kirjutustoa tugitoolis, silmad kurjad, otsaesine kibras. Zeno oli iseenesega ja kogu maailmaga tülis. Kui ta oruvanemaks sai, olid ta ajus liikunud suured kavatsused. Side Uri ja Urserni vahel oli nõrk; vaja oli vaid tugevat rusikat, ja Ursern oli vaba. See rusikas pidi olema tema oma. Ja vaba Urserniorg pidi saama suureks ja rikkaks oruvanema, Renneri Zeno, valitsuse all! — Ho, võtaks tont kõik need kavatsused ja hea tahte! — Asi, mis oruvanemal kõige enam südames seisnud, oli nurjunud. Ja seega oli temal kõik lust suuremate sihtide saavutamiseks kadunud.

Kaua ja liikumatult istus oruvanem. Oli nii sügavas mõttes, et ei kuulnudki, kuidas üks tasakesi avanen ja sepp tasakesi kui kass tuppä hiilis.

Ühesilmaga mees nõjatas seinale ja silmitses, käed rinnale pandud, hauduvat meest. Oli, nagu oleks ta tema otsaesiselt kõik viha- ja muremõtted ära lugenud ja sellest rõõmu tunnud. Sepp Peeter oli oruvanemat tundma õppinud. Ta vaatas Urserni võimumehe salajamasse hingesoppi ja oskas seda kasutada. Ta oli muutunud sellele mehele hädatarviliseks ja võis igal ajal tema tuppä tulla. Pikkamisi ja märkamatuult võitis ta tema poolehoidu ja sai tema üle nii võimuse, kui oruvanem ju oli liiasti muutund oma kirgede orjaks.

Aknaruutudele paiskas torm niipalju lund, et ruum äkki nagu pimedusse kastus. Nüüd tõusis oruvanem raskepäraliselt toolilt, lõi tule üles ja süütas laual küünla. Suitsev leek hakkas vabisema ja valgustas seinal nõjatajat. Oruvanema vihane pilk pööras temale.

„Millal sa sisse tulid, luuraja?“ küsis ta karmilt.

„Natukese aja eest, härra!“

„Miks sa ei ütelnud, et siin oled?“

„Ei tähtnud teid mõtisklemises eksitada.“

Pooleldi pilge, pooleldi kaastunne kõlas sepa sõnadest. Oruvanem ei pannud seda tähele. Ta pööras jälle oma tooli poole.

„Mis pahu teateid sa tood?“ küsis ta sealt.

Ühesilmaga mees astus üsna oruvanema tooli lähedale. Toetas oma pruuni riide määrdinud varrukatest ulatuvad nõgised käed teise tooli toele ja vahtis oruvanema kahvatule näole.

„Teie olete haige, härra,“ ütles ta kummaliselt sumbutatud häälega.

„Mis on sinul minu murega tegemist?“ tõrjus oruvanem.

Sepp ei lasknud ennast eksitada, vaid jätkas sosistades:

„Teie südant närib uss — kadedus!“

„Kuradile minge oma lobaga!“ hakkas oruvanem keema. Kuid välja ta seppa ei kihutanud.

„Teiega on lugu samasugune kui minuga, härra! Tahaksite midagi saada, aga mingisugune midagi on teie ja selle vahel, mis ikkate, müüri ehitanud. Tean, millist valu see teeb!“

Peaaegu vastu tahtmist algas oruvanem jälle juttu.

„Sina? — Mis siis sinul puudub?“

Sepp hirvitas — see oli hirmus näomootutus.

„Minu nägu on purustatud. Olen nagu pidalitõbine rahva silmis ja iseenesele võigast! Oleksin ma nii sündinud ja ei muust midagi teadnud, ma oleksin rahul olnud. Aga ma olin samasugune kui teised, kuni —. Nüüd keeb minus igavene viha, tõuseb mulle kõrri ja tahab mind lüümatada — mõnikord! Ma armastasin ennemalt tüht neiu ja — temagi armastas mind, kuidas uskusin. Hahaha! Ta on teisele läinud, vaevalt kui haavad minu otsaesisel ja põskedel jõudsid armida. Tema eeskujule järgnes kogu orgakond. Mehed hoiduvad minust eemale; tüdrukud kõhistavad mu selja taga naeru ja emad hirmutavad minuga oma lapsi: „Ütlen seda kadesilmale!“ Kadesilmale, oruvanem! See kadesilm olen mina — mina! Teie teate seda! Aga teie ei tea, et ma igatihe tapaksin, kes selle sõna suust välja ütleb!“

Uetu mees oli vihas keevaks läinud. Viha vapustas teda nii, et oruvanem käe enese kaitseks tõstis ja uskus, et tal tegemist on nõrgameelsega. Alles viimased sõnad rääkis sepp kohutava, äkki tasasemaks jääva häälega.

Veel ikka vaatas oruvanem temale uurivalt ja vaikides.

See jätkas mõnitavalt:

„Aga ma tasun kätte kõigile, kes minule vaatavad ülevalt alla ja usuvad, et nad minust paremad on, kõigile, kes paremini elavad!“

„Ma lasen su ahelasse panna, luurav röövel,“ ütles Renner pikkamisi ja teravasti.

„Seda teie ei tee, sest teie saate samasuguseks kui mina! Olete seda juba!“

„Suu pea, häbematu!“

Sepp ei vaikinud. Uuesti kummardas ta istuja lähedale.

„Teie ei tea veel, kui mõnus on teisi pii-

nata, kui piinajal enesel põrgu põues põleb. Katsuge seda, haige härra!"

Ta oli rääkinud salaja, oma sõnade mõju kaaludes.

"Kurat," pomises oruvanem. Aga ta mõtles teise nõu üle järele.

"Teil on võim!" sosistas see edasi. "Tarvitage seda! — Mispärast peavad teised naerma, kuna teie rõõm on sapistatud. Tehke, et jõledad loobuvad igavesest naeru kõhistamisest ja ülemeelikusest!"

"Mine!" käskis Renner.

Sepp pööras nagu sõna kuuldes ukse poole; aga ukse juures küsis ta alandlikult:

"Teie ei taha siis kuulda, mis ma siin ja Andermatil olen kuulnud?"

Oruvanem sai tähelepanelikuks. Tabatud järsust uudishimust, kutsus ta salakuulaja oma kõrvale ja käskis tal toolile istuda.

"Te tahtsite teada, mis rahvas teist arvab! Mina olen hoolega külastanud kõrtse ja salajas kuulnud teie kolmes külas naiste juttu. Kui oru nõukogu teid esitas Urserni oruvanemaks, räägiti külas, et te ei ole teie isast pahem! Mõned arvasid, et Halastaja teile juhatab kätte õige tee. Üht kuulsin ütlevat: ursernlased olla surnuga võrreldes paha valiku teinud. Ja keegi — see oli Zumiküla kõrtsimees — kirus ning vandus "

Ta peatus, nagu ei oleks ta tahtnud lõpetada.

Oruvanem oli istunud, hambad koos, nagu oleks ta tahtnud oma viha juba idus läinematada.

"Mis ta ütles?" urises ta karedasti.

"Murdja on surnud, aga tema poeg on veel hullem murdja!"

Järgnes tume vaikus, mis kestis minuiteid.

"Oli tema ainus?" küsis siis põrandale vahtiv oruvanem.

Kadesilm märkas oma sõnade mõju. Ja jatkas:

"Tookord — jah! Sestsaadik olen veel hullemat kuulnud! — Andermati Pfisteri Tooni ei salli teid ja külavanem Columban hirvitab teid. Samuti olen kuulnud, et Stagi peremees mitu korda teie vastu räägib!"

"Mis ta seekord teadis?"

See küsimus kajatas kui ähkimine. Tumedad verelained voolasid ta otsaesisele. Suure vaevaga taltsutas ta ennast.

"Ei midagi head, härra! Ei jäta teile ainust head karvagi! Verekoer olla Urserni oruvanem, kellele ükski kett kütkestamiseks küllalt raske ei olla. Seda ütles ta Zumi küla nõukogu liigetele, kui need pühapäeval teda külastasid. Minu arust on see mees

vandeseltslane ja õonestaja! Vaadake ette ja pidage teda silmas!"

"See mees oli alati suur määratseja vabaduse nimel ja ei hoolinud iial enesest, kui vaja oli mõnele kõrgemale vastu hakata. Tunnen teda. Rahvas kutsub teda ausaks! Kardetav poiss!"

Oruvanem pomises seda läbi kinnipigistatud hammaste. Ja sepp tõmbas lõõtsa.

"Kui ta kuuleks, et teie teda tunnete ja ei karda — kahju sellest ei oleks."

Oruvanem ei vastanud.

"Kui ta teie rasket kätt tunda saaks, küll ta siis taltsutaks ka oma keelt."

"Tema jutu jaoks pole peale sinu tunnistajaid! Mina teda karistada ei saa!"

Oruvanem pööras oma punetavad silmad salakaebajale.

See nägi neis metsikut tasumishimu, mis ta äratanud, ja täiendas:

"Karistus olgu salajane!"

Jälle vaikis oruvanem. Ja sepp sosistas edasi.

"Tema kivimaja seisab kõrgilt Zumi küla lauahunniku lähedal! Kui — tuli ta sööks!"

Järsku kähvas Renner sirgeks. Ta pilgud hõõgusid.

"Kes seda teeb, jäägu karistusega," ütles ta valjusti ja tõmbas sügavasti hinge, nagu oleks ta tahtnud oma koormatud rinda vabastada. Siis osutas ta sepale ust.

"Veel hoiatan ma teid ühe mehe eest, härra!"

"Vaiki ja mine!" turtsus oruvanem.

"Sulase Felixi eest, kes teid teenib —"

Oruvanem kahmas vibupüssi järele, mis ligidal seinal rippus, ja tõmbas selle ähvardades vinna.

Nüüd alles kadus sepp

"Sulane on valelik," sosistas ta veel minnes.

Kui uks kinni läks, kahmas oruvanem käega oma palavale otsaesisele, jalutas paukuval sammul üle toa. Siis kostis kõlav löök, raud rauale, läbi maja. Kõogist tuli kutse lõunasöögile. Oruvanemgi järgnes kutsele.

8.

V ä g i v a l d .

Ligi kolmekümnepealine pere ootas, söögilaua ümber seistes, majahärrat. Sulased ja tüdrukud sosistasid kartlikult. Nende puukingadega varustatud jalad astusid tasakesi graniitplaatidest valmistatud põrandale. Väljast olid kajanud kardetud mehe lähe-
nevad sammud.

Aga oruvanem laskis ennast oodata.

Kojas, mis tammise majavärava juure viis, oli ta juhuseks kohanud Gotthardat. Nagu võõrad elasid nad üksteise kõrval, sestsaadik kui neiu oruvanema kosjad oli tagasi lükanud. Nüüd sammus noor neiu, blond pea kuklas, mehest mööda. Seda aga sundis mingisugune tuju peatuma. Ta pani käed puusa ja silmitses süngel silmil ukse poole sammujat. Neiu kandis tumedat ülpi, nagu sellist oruvanema majas lambavillast kuduti. Neiu sale kogu paistis pikemana, küpsemana, ja kleidi tumeda värvi põhjalt siras ta blondjuuste kuld.

Gottharda avas ukse. Laine helbeid tuis- kas talle vastu ja torm lükkas ta lävelt peaaegu tagasi. Ta pani käe tuge otsides ukse jääkülmale graniitpiidale ja vaatas välja uttu ning lumetuisusse. Kus tee, mis hosiitsi poole viis, näha oli, seal olid lumetuisk ja määratumad hanged igasugused jäljed teelt kustutanud. Hirmsa koormana seisis lumevaip igal pool.

„Pole naisteilm,“ kajas Renneri kare hää! Gottharda kõrval.

Neiu heitus.

Zeno hakkas mõnitavalt naerma.

„Nii kergesti heitud sa?“

„Ma ei kuulnud teie tulekut!“

„See on kena pihtimine! Su mõtted ja silmad viibisid vaid seal kadunud teel, mis üles viib — —“

„Laske mind mööda minna!“

Oruvanem pani majja tagasiminekutee kinni ja ei kuulanud neiu käsku.

„Mulle teeb jutuaajamine veel rõõmu,“ pilkas ta. Siis valdas teda palav soov neiu t piinata.

„Võib kaua kesta, enne kui mõni inimene lumest jälle läbi pääseb püha Gotthardi onnide juure,“ ütles ta, silmad kindlasti neiu näole pöördud.

Neiu kahvatas ja pigistas hambad kokku.

Oruvanem jatkas:

„Ei tea, kas hosiitsi veel seisab? — Viimastel päevadel kostis mägestikust igavene mürin. Sa tead, mis laviinide mürin tähendab!“

„Laske mind majja!“ hüüdis neiu uuesti.

Renner ei nihkunud paigast. Pani oma käe raskesti neiu käevarrerele ja kummardas lähemale.

„Peame sinu püha meest otsima, kui ke- vade tema laibalt surnulina jälle ära võ- tab!“

Neiu teadis, et Renneri sõnades see või- malus peitus. Hetke aega vankus ta ja vä- rises. Siis astus ta sõnatult välja lumme, sammus üle õue ja jõudis maja tagaküljelt

väikse ukse kaudu jälle tormist ümbritsetud majja tagasi.

Oruvanem oli talle peaaegu pettunult järele vahtinud. Siis omas ta pilk pikka- misi metsiku, sööva ilme. Taltsutamata hi- murus valdas ta.

„Kõrk kerjus! Ei tea, ehk sunnin su ometi veel alistuma!“ urises ta endamisi.

Ja viskas ukse kinni. Kõige pahemas tu- jus astus ta kohe selle järele kööki.

Sulane Felix seisis tal sisse astudes kõige lähemal.

Mõnitav naeratus mängis seda blondjuus- tega meest nähes vihase mehe suu ümber. Aga vaikides sammus ta rikkalikult ilusta- tud tugitooli juure, mis teda laua otsas ootas. Kui ta toolile istus, tuli ta ema ja võttis ta paremal pool küljel istet. Majan- daja, pikk, kuivetu, hallipeaga naine, asetas kaks lihtsat rooga suurtes tinanõudes lese ette. See ütles kõlaval häälel lauapalve. Siis algas söömine.

Söögiajal juhatas oruvanem perele hari- likult nende kohuseid kätte ja kõneles teh- tud päevatööst. Lühidad ja karedad olid ta küsimused üle laua neile, keda ta kõnetas.

Jõudis kord kütüruvajunud vanale sula- sele.

„Kas on kojutoodud kuusk peeneks teh- tud?“ küsis oruvanem.

Vanakese kortsus käes värises lusikas.

„Õhtuks, härra, loodan ma valmis saada!“

„Laiskvorst,“ mõnitas Renner, „ei ole enam söögi ega joogi väärt. Sellisest kasu- tamast sööjast on mul himu täis.“

„Olen töötanud puhkamata,“ ütles rauk tasase ärevusega. „On koorem puid!“

Vabandus ärritas oruvanemat.

„Suu pea,“ vihastas ta, „ja võta nädala lõpul oma teenitud palk vastu.“

Raugale tuli paar soolast pisarat augus- seisvatesse silmadesse.

„Teenin siin juba nelikümmend kolm aas- tat, härra,“ julgus ta kogeleda.

„Sellepärast oleksin su juba varem pida- nud minema kihutama,“ oli oruvanema otsus.

Väljaaetu tõusis vaarudes oma toolilt ja tahtis ruumist lahkuda. Alt laua otsalt, kus kõige nooremad sulased istusid, kostis ta- sane nurin. Aga oruvanema lese vali hää! kõlas sellest üle.

„Nii ei olnud see mõeldud, Jürg! Oru- vanem tahtis ütelda, et sa juba ammu oled puhkuse ära teeninud. Teata ennast Zumi külas eestöölisele Adelrichile. Minu majal on seal sinu jaoks üks tuba; küll ma annan Adelrichile käsu!“

Sulase nuuksuv tänapomin suri oruvanema

vihast valju kõne alla. Ema sõnad olid talt röövinud viimase osa enesevalitsusest. Ta nägu punetas. Pere ees ei julenud ta emale midagi ütelda, kuid nüüd voogas ta viha ühele teisele.

„Kus olid sina eile — sina seal — õlgjuukseline?“

Felixile tõusis veri järsku näkku.

„Palusin perenaist, et võiksin neli tundi vaba olla. Hermine, kes minu naiseks saab, on haige ja temal pole kedagi, kes ta eest hoolitseks!“

„Jooksed tüdrukute järele ja ei küsi loomadest. Ehk teadsid midagi uut oruvanemast ja tahtsid sellest omastele lobiseda! Ohoo, poiss, küll me saame kokku! Tule siia ja pihi! Kuulsin, et sa minuga rahul ei olla. Mis asi sulle siis ei sobi?“

Julgesti oli sulane tema ette astunud. Oruvanem oli söömise pooleli jätnud ja nõjatas laisalt toolil.

„Sepp on mind laimanud, härra,“ ütles ta lihtsalt. „Teie sõnad teatavad mulle seda ja mina tunnen seda nuuskurit, kes mulle paha soovib. Niikaua kui ma siin teie juures teenin, ei ole ma teist veel iial midagi paha rääkinud — selles olge kindel!“

Renner naeratas jäiselt.

„Mina sinu keelt ei karda! Aga ma vihkan valelikke ja, poiss, sinu mõõt on täis!“

„Mis ma siis tegin, härra?“

„Küllalt niipalju, et su minema kihutan ja nüüd kohe — jalamaid!“

Äkilises vihapurses osutas oruvanem uksele.

„Mina ei lähe enne kui tean, mispärast!“ ütles Felix vihaselt.

„Välja!“ kisendas oruvanem ja tõstis rusika.

Nüüd kahvatas teinegi.

„Ärge lööge! Te võiksite seda kahetseda,“ ütles ta üsna tasakesi.

„Võtke ta kinni!“ käskis oruvanem kähisedes teisi lähemalseisjaid.

Sulane tõmbas oma tugevad käed rusikasse ja nõjatus seinale.

„Vägivald vägivalla vastu,“ ähkis ta. „Esimene, kes mulle läheneb, saab hoobi!“

Akki vaikis vihaste häälte kõmin. Oruvanema lesk seisis meeste vahel.

Pelglikult ja sõnakuulelikult vaatas pere kõrgele naisele, kelle juuksed hõbedana särasid ja kelle nägu oli nagu vahast valatud.

„Felix, sa lähed! — Nii pea kui teed lahti lähavad ootab sind siht! Paater Isidor ootab sind ja see, keda sa soovid omale naiseks. Lahku rahiuga majast!“

Sulane paenutas põlve. Ta silmadesse oli

löönud rõõmus helk lese sõnu kuuldes, aga ta ei lausunud sõnagi. Ruttu läks ta välja.

„Võtke ta kinni!“ müristas oruvanem.

Ta sooned paisusid otsaesisel kui nõõrid. Ta oli kaotanud oma üle igasuguse valitsuse.

Aga lesk proua käskis.

„Lõpetame söömise!“

Nüüd tungis pere ruttu ukse juure ja ruum jäi tühjaks.

Lõõtsutades, tooli toest otse kramplikult kinni hoides vahtis oruvanem uksele, mille taha sulased ja tüdrukud olid kadunud.

Ema hääl äratas ta.

„Nõrgameelne, mul on sinust kahju!“ ütles lesk lõikavalt.

Nüüd kähvas mehe pea kuklasse. Ta ninasõõrmed värisid.

„Sa oled enese unustanud, naine,“ ütles ta nagu teenijale. „Seal on uks! Mina olen isand majas ja kihutan su minema!“

Ema ei värisenud.

„Mind minema ajada sa ei tohi, sest sa vajad mind, kadunu!“

Ema toon tabas teda. Ta lõi oma leekiva pilgu maha.

Midagi häbisarnast vargles ta süngele näole. Kaks korda valas ta peekri rasket itaalia veini täis ja jõi selle tühjaks. Siis lahkus ta ruumist.

„Kadunu!“ ümises ema uuesti. Ja värin jooksis ta kehast läbi.

9.

Varjumaja ke.

Suvi kodus oma võrke lilledest lõhnavale aasadele. Hallidel kividel ja hõbedaselt kiirgavatel kaljurahnudel mängis keskpäeva-hiilgus. Loites päikeseleekides, tõusid Gotthardi ja Proosa mägi üles sügavsinisesse eetrivõlvisse.

Gotthardi mägitoe ääres aasal seisid uniselt Hospeni oru karjad. Mõned rändurid ronisid päeva lõomas laisalt üles mäele. Nad lähenesid varjumajale teekäänakul, kus neid mäeharjalt ainult veel lühike tee lahutas. Aga inimesed ja loomad jänutsesid. Juua nõudes seisid nad teel, niipea kui olid jõudnud varjumaja juure.

Noor, musta peaga naine tuli majast välja. Pakkus ränduritele veini, mida need lähedast allikast võetud veega segasid. Siis juhatas ta neile joogikoha loomadele. Ja kuna ta väsinuid kosutas, naersid ta suu ja silmad. Nagu tuhandest rõõmust õnnistatud jooksis ta siia ja sinna ja mehed imetlesid ta säravat nägu. Kui majast kajas lapse nutt, jook-

sis ta kui tormituul sinna. Ja ilmus sealt varsti jälle pooleaastase valgepeaga poisiga, ilusate siniste silmadega poissi käel kandes.

„Minu väike!“ esitas ta teda võorastele ja ta silmad särasid õnnes niiskena.

„Kes ta on?“ küsis üks rändur teiselt. Kolmas teatas.

„Sulase naine. Hospiitsi munk asetab nad siia elama.“

Tüki aja pärast rändasid mehed teed mööda edasi.

Hermine, Felixi naine vaatas neile, kätt päikese varjuks silmadel hoides, järele. Siis hakkas ta lapsEGA mängima.

Möödus peaaegu tund, mil lapse kilkamine ja muretu ema naer läbisegi kajasid. Pikkamisi jäi laps uniseks. Noor ema tõi majast kõrgeil jalul seisva pajuvitstest valmistatud kätki, asetab ta sinna, kus päike kõige palavam oli, ja paigutas lapse lina-desse. Kokkupandud kätel kummardas ta tema kohale.

Siis kajasid kiviliselt teelt sammud. Ühest kõrvalisest orust, Lucendro järve poolt, tuli Felix. Tema kannul munk.

„Hohoihe!“ kajas sulase huige.

Hermine kähvas sirgeks ja viipas tulijale käega.

Nende mõlemate näod särasid, kui nad vastamisi seisid. Ainult häbelikkus hoidis neid üksteist munga ees suudlemast.

„Ta magab,“ ütles naine.

Ta esimene sõna käis lapse kohta.

Ja mehe silmad loitsid. Ta osutas kät-kile.

„Me oleme kui õndsad, härra,“ ütles ta munga poole pöördes.

Halastaja naeratas pehmesti ja suudles magavat last.

Naine tõi süüa ja juua, et mehed end kosutaksid. Siis istus ta oma mehe kõrvale ja kuulas munku, kes kõneles rännakust järve äärde.

Siis lähenes mäeteed mööda üksik inime-ne. Ta jõudis alles siis varjumaja juure, kui munk, saadetud sulasest ja ta naisest, juba hospiitsi poole oli teele läinud.

Kus teerada pilgu eest kadus, seisid abielu-paar ja munk üksteist kättpidi jumalaga jättes. Seni seisatas rändur maja ees. Mees oli ühe silmaga. Ta kõõrdsilm nägi last. Sepp Peeter kahvatas kadeduses. Kibestu-nud meelega mehena märkas ta rahu asu-kohta. Peaaegu luurates seisis ta teel. Siis nägi ta üht mäekoera majast tulevat ja kätki juure hiilivat — see oli noor koer. Ninaga puudutades nuusutas ta lapse magamispaika.

Sepale tuli iseäralik mõte. Ta hirvitas ja ta silm hakkas läikima. Ta pidas hinge kinni, himustades midagi hirmsat.

Ja see sündiski.

Raskepüraselt ajas koer enese tagujalga-dele, raskesti pani ta oma esikäpad kerge kätki äärele. Kajas ägav toon ja — kätki läks ümber. Üle mäeveeru veeres lõuendi-kimp. Kostis lühike virin, kui ta mehe jalgade eest mööda sügavusse veeres.

Nüüd naeris sepp ebakõlaliselt. Aga ta heitus ise oma naeru ja kõledat karjatust kuuldes, mis kajas teelt.

Lehvivail kleidil tormas Hermine lähe-male. Palmikud olid tal joostes lahti läinud ja lehvisid ta taga, ja kord — kaks korda kajas ta lubiavalgeks kahvatanud huulilt meeleheitlik karjatus. Kiirel jooksul järgne-sid temale munk ja sulane. Kaua enne teisi jõudis Hermine sepa juure, kes peaaegu kartlikult kõrvale pörkas.

„Minu laps — kus on minu laps, sa hir-mutis?“ kisendas noor ema ja kahmas ta kuuest küüntega kinni.

Sepp vabastas enese jõuliselt.

„Küsi koeralt, naine,“ ütles ta külmalt.

Nüüd tardus Hermine. Saba liputades roomas koer ta juure ja mängis ta kleidiga. Hermine laskis seda sündida. Ta pilk viibis palavalt ja pisarateta tühjal kätkil.

Nüüd jõudsid mehed kohale. Naine vaba-nes tarduvusest. Felix võttis ta ümbert kinni ja naine toetus värisedes tema najale.

„Sinna alla,“ pomises ta oma taha osuta-des, „sinna alla!“

„Ja koer,“ seletas ta edasi.

Felixi pilk siirdus sügavikku. Metsik valu ilmus ta näole ja pani selle tuikama. Vaba käega kahmas ta mitu korda oma juustesse. Siis, äkki, nägi ta seppa.

„Sina oleksid saanud teda pidada, mõrt-sukas,“ mõirgas ta kui haavatud loom ja tahtis kadesilmale kallale karata.

Kuid munk hoidis teda tagasi.

„Felix, minu Felix!“

Imetaoline jõud peitus neis kolmes sõnas. Nende ees lahtus murestmuljutud mehe viha. Ta kummardus naise kohale. Ja äkki hak-kasid nad nutma.

Nüüd kadus sepp.

Munk saatis troostitud maja ette pingile. Siis ronis ta sügavikku.

Päike veeres lääne poole. Tasane vari kustutas kulla, mis valukannatajate juustele voolanud. Sõnatult ja murelikult istusid nad.

(Järgneb)

Maa.

Norra kirjanik **Edvard Velle-Strand.**

1

I.

Sergei Petrovitsh sammus ja kündis. Ader rebis sügavaid vagusid musta mulda, mis rasvasena ja raskena raua ümber kohevaks muutus. Sergei järgnes, kohmakas ja raske, nagu ta oli, adravaos ja ta käsi hoidis kõvasti adra käepidet.

Sergei Petrovitsh oli noor, vaevalt kakskümmend aastat, lameda ninaga ja nagu täis tedretähti. Ta suurtes, sinistes lapsesilmades oli kurvameelne sära.

Must muld auras hapukalt. Sergei peatus paar korda ja hingas sügavasti. Ta täitis kopsusid tugeva kevadeõhuga.

Sergei Petrovitsh ei olnud õnnelik. Maa, millel ta sammus ja kündis, ei olnud tema oma. Ta kuulus mõisahärrale, vihatud aadlikule, kelle kubjad ja teenrid ühtelugu talupoegi narrisid ja kiusasid. Mõisnikule kuulus nii palju maad, et ratsanik vajas peaaegu terve päeva sõitmiseks läbi mõisahärra maakrundi. Mõisnikule kuulusid kümme küla, suured metsad, järved ja kirikud. Mõisnik ei olnud peaaegu iialgi kodus. Ta elas aasta aasta järele suures linnas väljaspool Venemaad. Ja kui kord ometi juhtus, et ta viibis ühes oma mõisatest, ei näidanud ta end iialgi talupoegadele. Ta jättis oma teenrite ja kubjaste hooleks talupoegadega nii ümber käia nagu nad tahtsid. Enamasti olid teenrid kõva südamega olevused, kes nõudsid talupoegadelt võimatut. Nad sundisid neid kogu päeva raskele tööle. Ainult mõned õhtutunnid jäid neile enese maalapikese harimiseks. Ja valitsejad nõudsid, et talupojad maksaks renti ja lõivu iga päeva eest ja kui nad seda ei suutnud, visati nad oma viletsatest onnidest välja. Teenritel ja kubjastel ei olnud vaja selle juures midagi karta. Ükski talupoegist ei julenud vastu hakata, kui need ülemad midagi olid öelnud, sest nende hulgas oli küllalt neid, kes iga silmapilk olid valmis väljavisatute onnidesse kolima.

Mõisnik nõudvat seda, ütlesid teenrid ja kubjad, kui viskasid talupoegi välja; tema, mõisnik, vajavat palju raha võõras linnas — vajavat terveid hunnikuid rublasid!

Igal hommikul kell neli ajas isa Sergei ta kahe vennaga voodist ja saatis nad põllule kündma, äestama ja külvama. Isa ei saanud enam tööd teha, ta oli vana ja aratartatud. Ta suutis veel ainult oma reumaa-

tilistel jalgadel õues ringi käia ja näljaseid sulgloomi kõvade leivakoorukestega süüta.

Maa oli isa liig vara vanaks teinud. Lapsepõlvest saadik oli ta töötanud musta maapinna kallal — oli äestanud, külvanud ja lõiganud, aasta aasta järele, ikka mõisnikule.

Ja mis oli ta oma töö eest saanud? Just nii palju maaüdist, et see ulatus vaevalt talle ja ta näljasele lapsekarjale elatiseks. Maa oli talupoja suur marttüürium. Aasta aasta järele sammusid nad kõvera seljaga ja lõikasid maa viljakust palehigis. Nad orjasid koidust päikese loojenemiseni. Kuid iialgi ei tohtinud nad maa rikka õnnistusega iseene teidukambreid täita. Mõisnik võttis kõigest kolm veerandit enesele. Igapäine teoorjus kõverdas nende seljad kiirelt, millele jäid tihti järeldaaja piitsast punased jutid. Siiski armastasid talupojad maad. Nad olid õnnelikud, kui läksid lõikama lorkavatele põldudele, mis sügistuules lainetasid.

Kuid nad vihkasid mõisnikku, kes võttis nendelt maa rikkaliku vilja ja sellega täitis enese salved. Nad ei võinud iialgi öelda: „See on minu põld!“, ja iialgi ei võinud nad paitavalt silitada raskeid viljapäid kuldsetel kõrtel.

„Need on mõisniku põllud,“ ütlesid nad ja kiskusid täis viha viljapea kõrrelt!

Sergei Petrovitsh peatas härjapaari, kes tõmbas atra, üheks silmapilguks. Ta hingas sügavates sõõmudes mulla rasket, hapukat lõhna. Päikesekuld lebas kuldseuduna pruuni maa üle, millesse talupojad kiskusid atradega sügavaid haavu. Kuid varsti löid vaod haljendama ja vili hakkas kasvama!

Niipea kui tuli pehme vihm, tahtis ta musta mulda rukist külvata ja külvi oma pea kohal kuldse vihmana õhku puistata. Külv langeks siis kindlalt ja raskelt musta adravakku.

Ja pehme vihm, mis siis langes suurte, raskete piiskadena mulda, pani külvi idanema.

Sergei armastas rukkiteri läbi sõrmede libiseda lasta. See, mis ta külvas maa musta, viljakasse põue, oli ju uus elu. Ja ta meel oli täis aukartust, kui ta külvi maapinda langetas. Ta palvetas siis tavalikult: „Armas Jumal, anna meile rikas lõikus.“ Ja ühel päeval hakkas vagu haljendama. Külvi

idanes ja maa rasked haavad olid parane-
nud. Sergei silitas siis ettevaatlikult haljaid
idusid; talle näis, et ta silub pehmeid lapse-
põski.

Pehmed joned Sergei näos muutusid
äkki valjuks. Hoogsalt vuhises ta piits üle
härgade laia selja ja ader kiskus jälle sü-
gavaid vagusid mulda.

Mispärast ei kuulunud talle maa, mida
ta äestab? Ta armastas viljakat mulda, mis
sigitab kuldse tera. Mispärast ei kuulunud
maa talupojale, kes ravis teda nii liigutava
hoolega?

Mispärast pidi maa mõisnikule kuuluma,
kes teda ei armastanud? Talupojad nälgisid
maa järele. Nad raviks teda nagu ema
lapsi, kui nad on tema omad. Mispärast pi-
did nad kogu eluaeg kõverate selgadega
käima ja maad äestama, ja lõikama, mis ei
kuulunud neile?

Sergei lasi piitsa veel kord täis hooga
üle härgade selja vuhiseda. Siin orjasid ta-
lupojad mõisniku maad. Talupoegadel oli
oli õigus maa peale! Nad olid sajandeid
mitmes sugupõlves maad harinud ja ravi-
nud. Kuid iialgi ei olnud ükski neile oman-
dusõigust lubanud.

Maa, rasvane, must maa, oli talupoja ai-
nus rõõm. Kui tuul vuhises suurtes, kullas-
tes rukkipooldudes, paisus talupoja süda õn-
nest. Ja kui siis pehmetel sügispäevadel
rukist lõigati, sammus Sergei lauldes reas,
lõigates kõrgeid kõrsi raskete peadega. Ette-
vaatlikult sidus ta rukki suurteks vihku-
deks kokku, lõikas ja sidus uusi vihkusid,
hommikust õhtuni. Kuldsed viljapead tasu-
sid sajakordselt külvi, mille ta oli külvanud
pehmes kevadevihmas.

Kuid talupoeg ei tohtinud oma tühje taga-
varakmbreid maaviljaga täita. Ta sai sel-
lest ainult viletsa osa — tema, talupoeg,
kes sammus lauldes reas, kui äestab maad
ja lõikas, mis ei kuulunud talle.

Pikkadel kevadepäevadel ravisid talupo-
jad viljapuid; nad pookisid, lõikasid ja
kastsid. Sergei oli neid juba ravinud, kui
nad olid alles õrnad taimed.

Ja sügisel rippusid viljapuude oksad täis
vilja maa poole, täis kahvatupunaseid õunu,
kollaseid ploome, hallkahvatuid pirne, sini-
seid viinamarjakobaraid ja rubiinpunaseid
marju. Aiad lõhnasid magusalt ja raskelt.
Kuid talupoeg ei tohtinud puude vilja süüa.
Ta pidi leppima sellega, et noppis ta ette-
vaatlikult puudelt ja pani suurtesse korvi-
desse, mis tõid mõisniku teenrid ja kubjad.
See saatis puuvilja Peterburi ja Moskva ja
teenis sellega palju raha. Talupoeg pidi

G. Schedele, Öitsev õunapuu.

Pildistatud Agfa-chromo-isorapid plaadil.

leppima värvide ja lõhnaga — — raske,
magusa lõhnaga. Niipea kui ta julges omale
ainsagi pirni suhu panna, sai ta kubjalt
jalahoobi. „Puuvilja ei ole sinu jaoks, talu-
poeg,“ ütles järelevaataja brutaalselt, „pee-
ned inimesed söövad seda!“

Ja talupoeg ohkas ja jätkas keelatud vilja
korjamist. Ta oli ori, kes ei tohtinud puu-
tuda roogasid oma isanda laual. Leivaraa-
sud olid tema jaoks head küllalt. Talupoja
väikesed lapsed seisis seal juures, sirutasid
vanematele käekesed vastu ja karjusid:
„Isa, üks õun, ema, üks pirn!“ Järelevaataja
kihutas nad piitsaga minema ja lapsed põ-
genesid nuttes mõisniku paradiisist. Isegi
väljas onnide ees kasvav rohi ei jäänud ta-
lupojale. Mõisnik võttis sellest kaks kolman-
dikku ja talupoja lehm ja kits said tihti
nälgida, enne kui tuli kevade.

Suurtes tiikides oli rasvaseid kalu, hau-
gid ja karbikalad, kuid talupojad ei tohti-
nud iialgi tiikides õngitseda. Kui nad jul-
gesid salaja kalastada ja selle pealt tabati,
karistati neid raskelt. Neid pandi varguse
pärast vangla ja mõisniku kubjad kihutasid
„varga“ perekonna nende viletsast onnist.

Veel valim oli karistus, kui talupoeg
katsus mõisniku metsast jänest või oravat
püüda. See tõi mitu kuud vanglat, isegi
aastaid.

Talupojal ei olnud elus rõõmsid. Ta oli
maa ori, mitte peremees. Ta oli väljatõugatu,

keda kõik, mõisnikust kuni kõige noorema järelvaatajani, võisid narrida ja teotada.

Tema jaoks ei olnud riigis õigust ega seadusi.

Alles kui talupoeg suri, avanes talle ta armastatud maa. Siis võista mustas mullas puhata. Maa oli kaastundlik. Ta peitis talupoja oma põue nagu külvi, mille see oli kevadel külvanud.

Sergei Petrovitš viskas trotslikult pea tagasi ja piitsutas härgi.

Mispärast oli mõisnik maa isand, karjatas ta seesmiselt.

Mispärast määras üks ta kubjaist, palju maad iga talupoeg pidi harima? Mispärast oli talupoeg juba mitu sugupõlve sarnase türaniga nõus olnud? Kui üks talupoeg haigestus ja väljas enam tööd teha ei võinud, võeti talt maa. Siis said selle teised, võhivõerad inimesed. Haige talupoega aeti naise ja lastega mõisast minema.

Talupojad olid ikka veel mingisugused teoorjad ja mõisnikud ja kubjad võisid neid kohelda nagu tahtsid — — piitsa ja kontsadega. Talupoegadel ei olnud isegi nii palju vabadust kui mõisniku koortel, kes hullasid haukudes talupoja viletsal maatükil ja rohtu tallasid. Kui talupoeg julges koeri kiviga visata, aeti ta mõisast minema. Talupojad olid ainult lihtne, ostetav kaup, millest mõisnikul ei olnud vaja hoolida? — seisus ilma igasuguste inimõigusteta.

Sergeis ärkas tugev vaen. Ta litsus ruskad kõvasti ümber adra pideme, et veri valgus sõrmedest, „Ei, nii see ei või kesta,“ hüüdis ta. Maa pidid talupojad saama. Mõisnikku oli aga vaja sundida oma mõisaid talupoegadele jaotama. Mõisnik ja ta kubjad ei armastanud maad; nad pidasid seda mingisuguseks müügikaubaks. Iialgi ei olnud nad tundnud sügavat rõõmu, puistates

rükist pükikeses sinise taeva poole, kuni see valgete helbetena nirises musta mulda.

Ei, maa isandad ei olnud iialgi külva jaoks vaikset õnne tundnud, kui pehme kevade vihm rasketes piiskades langes taevast. Nad olid maa'suhetes kõvad ja tuimad. Nad arvestasid ta väärtust ainult rublades ja nad nõürisid talupoegi kõige halastamatumal viisil, et kuhjata kulda — — rublade hunnikuid.

Ei, talupojale pidi tulema uus aeg.

Maa pidi tema omaks saama! Mõisahärrad võisid hoida enestele lossid ja pargid, kuid maa pidid nad talupoegadele tagasi andma.

Kuid mõisahärrad ei tee seda vabatahtlikult, nemad, kes ei lubanud talupojale oma küllusest kopikatki. Maa pärast süttib võitlus! Talupoeg on selles võitluses maa pärast nõrgem pool. Must muld joob kord veel talupoja verd. Mõisahärrade pool olid õigus ja seadus — — ülekohtune seadus,

Fischer, Braunschweigist, Näljased pojad.
Pildistatud Leonar-Lumarto paberil.

mille olid teinud nemad ise ja nende abilisid, et kindlustada enestele võimu. Nad võisid muretseda sõdureid ja talupoegade pihta lasta. Need sõdurid olid talupoisid maa teistest osadest, noored mehed, kes armastasid maad sama palavalt. Noored sõdurid olid sama jõuetud ohvitseride kätes kuitalupoeg mõisniku omis. Vene talupoiss oli nagu rahatükk, millele võidi anda täpselt tüürani poolt soovitud kuju. Nad olid abitud, keeletud inimloomad, kes kärtsid piitsa sama palju kui härjad adra ees.

Sergei Petrovitsh sirutas rusikad päikese poole ja ta vägev keha värises kramplikus nuuksumises.

Ta jätkas oma mõttekäiku. Suur lõpuarve mõisnikkude ja talupoegade vahel pidi varsti tulema. Talupoja maanälg muutus ikka suuremaks. Ta kasvas loodusjõu ägedusega. Ükski ei suutnud teda piirides hoida. Nemad, talupojad, nõudsid musta maad oma omandusena, mida praegu harisid mõisniku käsul.

Kuid mõisnikud ei tahtnud sellest kuulda. Nad sulgesid silmad ja südamed talupoegade ees. Nad ei lubanud talupojale jallatätki maad. Nad nõudsid talt ikka veel rohkem tööd ja ikka kõrgemat renti ja lõivu.

Ja mis tegid mõisnikud selle rahaga? Nad andsid seda Moskvas ja Peterburis ja suurtes linnades väljaspool Venemaad täie kätega välja. Nende lõbuhinu ei saanud iialgi rahuldatud. Nad kaotasid kaardilaua ääres ühel ööl mõisaid ja külasid.

Talupojale ei aidanud, kui läks tsaari juure ja palus talt maad. Tsaar oli mõisnikkude sõber ja abiline. Need lipitsesid ta kijas ja tsaar uskus, mis nad jutustasid talle talupoegade vastumeelsusest põllutöö suhtes. Tsaar ei mõistnud, et talupojad peavad maad o m a k s nimetada võima, et tööst rõõmu tunda. Tsaar ei tundnud ju sugugi talupoegi. Ta ei olnud veel iialgi ühte talupoega kõvera seljaga mõisniku maal ta igapäises vaevas ja viletsuses näinud. Tsaar ei olnud iialgi ühte talupoega õhtul väsinult ja piinatult koju minema ja end oma viletsas onnis viletsale puupingile heitma näinud. Mis hoolis tsaar talupoegadest — sellest hallist keeletust massist! Tsaar armastas ainult mundreid ja toredust. Ja tal ei olnud kedagi, kes talle jutustas, kui viletsalt käis talupoegade käsi suurtes mõisates. Ei, talupoeg oli tsaarile oluvõoras olevus.

Kuid tuleb päev, mil lõpeb talupoja kannatus. Siis ajab ta oma küturus selja õigeks ja võtab mõisnikud vastutusele, need lõbuhimulised aadlikud, kes kaotasid ühe ööga

Peterburis ja Moskvas mõisaid ja külasid. Ja talupoeg pidi võitma võitluses maa pärast. Ta pidi saama musta maa, mille järele tundis nälga. Ja kui talupoeg ta oli saanud, oli ta lõpuks ometi maa isand, siis ajab ta adra taga oma kõvera selja õigeks. Ta tunneb end siis vaba ja õnneliku mehena, kes on unustanud, et oli kord mõisniku tahtetu ori. Ja siis kannab maapind rikkamat vilja. Viljapead muutuvad lopsakamaks, rohi mahlakamaks ja puuvili magusamaks!

Mõned rasked, soojad piisad langesid Sergei käele. Ta pühkis mõned korrad käesega niiskeid silmi ja võttis tugevamini adra pidemest kinni.

Ja raud kiskus sügavaid, musti vagusid maa sisse.

II.

Sergei Petrovitsh lebas niiskes kaevikus Bukoviinas ja vahitis sinakashalli talvetaeva poole. Tal oli koduigatsus Ukraina järele — hallide onnide ja musta mulla järele. Kolm pikka aastat oli ta sõjaväljal olnud. Ta oli näinud, kuidas sõja hirmus veski purustas terved polgud ja arneed. Kümneandas Ukraina polgus ei leidunud enam ühtegi endisest meeskonnast. Sõda oli nad kõik võtnud — vennad, sõbrad, tuttavad. Uued meeskonnad olid tulnud langenute asemele — noored talupoisid Venemaa teistest nurkadest ja otsadest. Sergei ise oli pääsnud surma ahne veski rataste käest. Karpaatides oli ta kaks korda haavata saanud — hädaohutud kriimustushaavad, mis varsti paranesid. Ja oma vahvuse eest oli ta kolm Georgi risti saanud, kuldne kraan, mis rippus pruunvalgete paelte otsas ta rinnal ja klirises.

Niiske aur löi talle kaevikust vastu. Ka Bukoviinas oli maa must, kuid ta hõng ei olnud nii hapukas ja tugev kui Ukrainas. Ei, maailmas ei leidunud ainustki kohta, kus muld oli nii must ja raske kui kodumaal. Ta oli kaevanud kaevikuid Galiitsia kõhmas mullas. Seal oli muld hall ja kuiv nagu tolm. Ja Karpaatide jalal oli maa pruun ja täis kive — — kõrvenud stepimaa, mis labida kiirelt tõmbiks tegi.

Sõda, mis oli teinud Sergei Petrovitshist vastupidava, teguvõimsa poisi, ei olnud tapnud ta armastust maa vastu. Ta silitas veel mõnikord käega paitavalt mulda, kui kaevask kaevikut. Kuid sõda oli õpetanud teda inimesi teisiti nägema. Inimesed tegid maailma pahaks. Üks kadestas teisele leivaraasu. Nõrk kadestab tugevat, vaene rikast. Kes oli kõige tugevam, sel oli kõige suu-

rem võim. Ta tõukas nõrgemad kõrvale, kui need sattusid ta teele. Kõige nõrgemad olid maailmas kannatuse pärast.

Kõige tugevam oli tsaar. Ta valitses kõikide üle — talupoegade, tööliste, mõisnikude üle. Ta võis lühida käsuga miljoneid noori mehi surma saata.

Kes oli andnud tsaarile selle hirmsa võimu?

Rahvas.

Rahval pidi olema valitseja, kelle sõna ta võis pimesi kuulda.

Mispärast?

Sergei ei teadnud seda. Kuid ta teadis, et keegi ei julge tsaarile vastu hakata. Isegi mitte kindralid.

Kindralil oli peaaegu sama võim kui tsaaril. Ta võis saata polgu polgu järele vaenlase traattökelele ja kuulipildujatele vastu. Sergei oli kord Karpaatides läbi elanud tormijooksu vaenlasele. Vaenlase kaevikute ees lebasid langenute korjaste hunnikud — noored, tugevad inimesed, kes vihkasid sõda. Ta tundis, et nende kehad veel olid soojad, kui nende üle komistas.

Sergei vihkas sõda ja mehi, kes teda ja seltsimehi kihutasid surma. Sõda oli mürgitanud ta puhta meele. Ta oli õppinud õõl ja päeval inimesi süstemaatiliselt tapma — kuulipildujatega ja püssitikuga. Noored mehed, kes lebasid ta vastu vaenlase kaevikutes, pidid olema jahisaak ja kui sellest palju maha lasti, jah, ridastikku maha niideti, siis saadi vahvuse eest rist. Sõda oli loonud uue moraali. Kui ta Ukrainas tappis inimese, oli see mõrtsukatöö ja ta hukati.

Sõjas võis ta tappa nii palju kui soovis. Teda nimetati siis isegi kangelaseks ja ta sai oma vereteo eest vahvusristi. Ja inimesed, keda ta tappis, olid sinisilmalised ja blondid nagu ta ise — noored, tugevad mehed. Tema ja ta seltsimehed ei himustanud neid punaseid orgiaid. Nad komandeeriti selleks. Nende ohvitserid, piimahabemikust lipnikust kuni halli habemega kindralini, ässitasid sõdureid tapma. Kui kindral jagas vahvuse eest riste, suudles ta seda palele, kes oli kõige rohkem tapnud.

Sergei Petrovitsh'ile näis, et ta ajus midagi ringi pööras. Ta ei mõistnud, milleks oli kaks seadust — üks, mis keelas tapmist, ja teine, mis seda käskis.

Kuid sõdurid ei olnud verisest päevatööst, millega algasid päeva ja lõpetasid selle, mitte enam vainustatud. Tihti nurisid nad valjult kaevikutes. Nad tahtsid koju tagasi, maa juure tagasi, Nad tahtsid tapmise ase-

mel äestada, külvata ja lõigata. Nad olid tüdinenud sõjast.

Oli raske neid kallaletungimisele sundida. Näis nagu halvaks kartus nende liikmeid, kui neile käsk anti vaenlase kaevikut võtta. Nad kogunesid halliks massiks, tormates vaenlase traattökelele ja kuulipildujatele vastu. Ja surm löikas siis veel rikkalikumalt. Nad hädaldasid valjult, kui granaadikillud või shrapnellid nende kehasid käristasid. Näis, nagu oleks nende füüsiline vastupanu murtud. Nad vahtisid iga päev uuesti haigete, segaste silmadega sõja julma näkku.

Kas sõda lõpeb? küsisid nad üksteiselt. Ja üks luges teise silmist õudust, surmahirmu. Nad olid nii noored ja elurõõmsad. —

— — —

Ja ühel päeval nimetas üks sõdur uue sõna — vabadus.

„Vabadus — mis on see?“ küsisid ta seltsimehed avasui.

„Vabadus,“ vastas sõdur, „on inimese kõrgeim õnn. Ta tähendab rohkem maad, rohkem rukist, rohkem leiba.“

„Kas mõisnik siis enam talupoega narrida ei tohi?“ küsis Sergei.

„Ei,“ andis sõdur vastuseks. „Siis oleme kõik ühesarnased ja mõisnik, ohvitser, aadlik, talupoeg ja tööline saavad samad õigused.“

„Kes astub aga vabadusele vastu?“ jätkas Sergei.

„Tsaar, kindralid, aadlikud ja mõisnikud,“ oli vastus.

„Siis tapame nad!“ hüüdis Sergei ja tõmbas käed rusikasse.

„Vabadus sünnib tihti veres,“ ütles sõdur naeratades ja läks oma teed. Kuid sõdurid hoidsid ta imelikke sõnu mälus; nad olid neile südamesse tunginud.

Päev hiljem sai Sergei kuulda, et sõdur, kes neile vabadusest oli jutustanud, välja kohtu poolt maha oli lastud. Kindral oli teada saanud, mis ta sõduritele oli öelnud. Sõdur oli toodud sõjakohtu ette ja ässituse pärast surma mõistetud. Ta seltsimehed olid noore ohvitseri komando peale kogupaugu ta pihta andnud.

Sergei naeris kibedalt. Ta vihkas neid, kel oli hea elu ja kes homse päeva eest muret tunda ei tarvitsenud. Nemad takistasid vabaduse teed, et see iialgi ei tulnud massile. Tigidate silmadega vahtis ta ohvitseri. Need kägistasid vabaduse.

Kui ükski ohvitser julgeks kätt ta vastu tõsta, lööb ta ta maha. Tal ei olnud ammu

enam inimelu ees respekti. Kolm aastat oli teda ässitatud tapmisele, tapmisele, tapmisele. Mispärast ei võinud ta oma ohvitseri samuti tappa kui noori talupoisse vastase kaevikutes? Ohvitserid olid ju, kui ta hästi järele mõtles, ta hullemad vaenlased. Nad olid tapnud sõduri, kes oli kõnelenud vabadusest.

Sergei käsi haaras kramplikult püssipärast kinni ja ta vandus . . .

— — —

Üks kasak kihutas kaeviku poole — Kubani kasak hallil hobusel. Hobune nõretas higist ja kasaka munder oli hall mustusest ja tolmust. Ta vehkis metsikult kätega ja hüüdis: „Vabadus on tulnud! Sõdurid, oleme kõik vaba Venemaa vabad kodanikud. Elagu vabariik!“

Siis kihutas ta minema — et teistele kaevikutele sama teadet viia.

Sõdurid kordasid ta sõnu. „Vabadus on tulnud! Oleme vaba Venemaa vabad kodanikud.“ Ja nende südamed ja meeled olid täis rõõmu. Kuid ükski ei mõistnud õieti, mis oli juhtunud. Nad vaatasid üksteist küsivalt nagu suured, naiivid lapsed.

„Kuidas vabadus tuli?“ küsis Sergei seltsimehi. Keegi ei teadnud seda. „Ega kasak ometi ei valetanud?“ küsisid nad kartlikult.

Seal tuli kindralstaabiohvitser kaevikusse.

„Vabadus on tulnud, seltsimehed,“ hüüdis ta ja sõdurid nägid, et ta mütsi küljes oli punane pael. Nad kogusid ta ümber. Nad ei mõistnud õieti ta keelt. „Seltsimehed“ oli uus sõna ohvitseri suus, kui ta kõneles sõduritega.

„Mispärast nimetad meid seltsimeesteks?“ küsis Sergei.

„Vabadus on tulnud ja nüüd oleme kõik vennad,“ andis ohvitser vastuseks.

„On siis sündinud ime?“ küsis Sergei.

Ohvitser seletas, et tsaar on kukutatud ja vabariik sisse seatud.

„Mis on vabariik?“ küsis Sergei edasi.

„See on vabadus,“ ütles ohvitser naeratades.

Sergei tahtis rohkem teada. „Mispärast on tsaar kukutatud?“

„Kuna ta rahvale vabadust anda ei tahtnud,“ oli ohvitseri vastus. „Tsaar on tänasest peale rahva vang.“

„Kas mõisnikud ja kindralid teda päästa ja vabadust tappa ei taha?“ küsis Sergei.

„Mõisnikud ja kindralid tehakse samuti rahva vangideks, kui nad vabariiki tunnustada ei taha. Elame uuel, vabal Venemaal!“

andis punane kindralstaabiohvitser vastuseks.

„Ja mis ütleb meie kindral?“ küsis teine sõdur.“

„Ta ei ole veel vastust annud,“ ütles ohvitser. „Ta on esialgul ohvitseride vang. Kõik ohvitserid on vabariigi poole üle läinud.“

Ja siis tuli suur, põletav küsimus. Sergei väljendas selle.

„Kas saame nüüd rahu, kuna meil on vabariik?“

„Ei,“ ütles ohvitser, „sõda peab kestma. Sakslased on vabariigi vaenlased. Kuid nüüd kaitseme vabadust ja mitte enam tsaari.“

„Ja meie ei tohi koju oma maa juure minna?“ küsis Sergei pettunult.

„Ei,“ ütles ohvitser naeratuslega huulil. „Sa pead vabariigi eest võitlema, kuni me võidame. Loodan et oled ka edaspidi maa sõdur Sergei Petrovitsh.“ Ja ohvitser ulatas talle käe.

Sergei huuled tuksusid.

„Mispärast lasite siis Aleksei Akovi maha, kui ta vabadusest kõneles?“

Ohvitseri vastus oli: „Ta lasti maha, kuna ta vabadust liig vara kuulutas. Ta oli üks ta märtreid. Kuid täna anname aupaugu ta haua kohal. Ta peab saama au, mille on ära teeninud.“

Kuid Sergei ei olnud õnnelik, kui seisis järgmisel päeval Akovi haul. Kõik ohvitserid olid ilmunud punaste rosettidega mütside küljes. Staabitülem pidas pika kõne.

Seltsimees Akov, ütles ta, olevat vabaduse pioneer. Ta olevat julenud seda valjult nimetada, millega kõik südamed täidetud olid. Ja ta olevat tapetud reaktsiooni poolt, kes tõtt olevat kartnud. Kuid tõe ei laskvat end purustada. Kui üks ta kuulutajaist tapetakse, tõusvat silmapilk kümme uut, Aleksei Akov ei nägevat küll noort vabadust isamaal idanemas, kuid nad kõik, ta seltsimehed, tahtvat mäletada noort vabaduskangelast ausasti.

Staabitülem pani suure, punase roseti hauale ja üks kompanii andis aupaugu.

Tagasiteel kaevikutesse segunesid ohvitseridega. Ohvitserid olid uuteks inimesteks saanud. Nad kõnelesid sõbralikult sõduritega ja katsusid neile seletada, mis oli sündinud.

„Kus on kindral?“ küsis Sergei ühelt ohvitserilt.

„Petrogradi saadetud,“ oli vastus. „Ta on vabariigi vang. Meile tuleb uus kindral, kes on vabariigile truudust vandunud.“

(Järgneb.)

Mereröövli pruut.

Austria kirjanik **A. Jvars.**

Filmide lavastaja mister Bobby Gilbert käis toas rahutult edasi ja tagasi. Paksud suitsupilved tulid ta piibust. Tema muidu nii iseteadlik nägu ilmutas täna äärmist abitust. Ja selleks oli Bobby Gilbertil põhjust. Laual seisis praegu kohale jõudnud kiri World-Universal-filmiühingult, kes teda ta edaspidi töö eest viisakalt tänas. Tshekk viimase nädalapalgaga oli kirjas. Jälle kord oli ta kohatu.

Bobby Gilbert oli omal alal kuulsuses, aga see kuulsus polnud hea. Tema andekust ja teadmisi tunnustati, aga samuti teati ka, et iga film, mis ta väntas, oli luhtunud. Tal näis igas asjas olevat pigi. Tema filmis, mis näitas Puuni sõda, vaatas kangelane Hannibal parajasti oma käevõrukella, kas juba aeg ei oleks Cannä lahingut alata. Isegi Ameerika hirvitas selle üle. Kui Gottfried von Bouillon täies sõjavarustuses oma Mercedes-autol mänguplatsile sõitis, et ristisõitjaid Jerusalema müüridele tormi jooksmata viia, sattus ta auto tormavate sõdurite keskele, ja oli väga naljakas näha, kuidas ta autojuht kesk kristlikke ja saratseni sõdureid rahulikult sigaretti suitsetas. Jällegi oli film kõlbmatu ja kõik aeg ning raha ja töö tema peale ilmaaega kulutatud. See kõik oli Bobyle toonud paha kuulsuse ja nüüd kohata jätnud.

Bobby Gilbert oli muidu julge poiss, kuid seekord oli ta ometi meeleheitel. Ta ei näinud enam kohasaamise võimalust, sest kõik filmiühingud, kelle poole ta pöörnud, olid ehmudes ei ütelnud. Tunti ta andekust ja ta pigi.

Bobby Gilbert suitsetas kõvemini ja murdis oma lähema tuleviku üle pead. Siis koputati energiliselt ta uksele.

„See on saatus,“ mõtles Bobby ja avas.

Ta ei tundnud külalist, kes oli keskmistes aastates, elegantselt riides ja iseteadliku esinemisega.

„Mr. Bobby Gilbert,“ algas tulija viivitamatult. „Kuulsin, et olete vaba. Tahtsin teile teha ettepaneku koha asjus.“

Bobby pakkus külalisele tooli.

„Võiksin ütelda lindpüü,“ tähendas ta mõrudalt. „Filmile olen ma kadunud, ehk võite mind tarvitada saapapuhastajana.“

„Seda just mitte, mr. Gilbert.“ Külaline näitas talle naerdes hambaid, mis olid täis

kulda. „Teil on filmialal parajasti see kuulsus, mida vajan. Pakun teile tuhat dollarit nädalas ja tasun kõik teie kulud.“

Bobby kahmas peast kinni. See mees oli hull, enam kui 500 dollarit polnud ta nädalas ial saanud ja nüüd pakuti temale siis kõigest ta pigist hoolimata tuhat.

„Ja mis oleks minu ülesanne?“ küsis ta.

„Vändata filmi. Manuskript on mul juba. Nimi on tal „Mereröövli pruut“, väga põnev ja efektiline. Mereröövlid võtavad merel ära ühe hispaania galeoni, rüüstavad ta ja lasevad laeva põhja, viivad vangistatud naised oma röövlipessa. Sest peab saama esimese järgu suurfilm.“

„Mis aga maksab hiiglaraha.“ Bobby Gilbert hakkas kahtlema. „Tunnen kõiki suuri mehi filmialal.“

„Mind te ei tunne, mr. Gilbert. Olen James Fletcher, Hõbefletcher New-Yorkist.“

Mr. Gilbert vajus kõssi. Ameerika Ühendriikide suurte meeste hulgas oli Hõbefletcher suurim. Tema varandus oli otse muinasjutuline. Keegi ei teadnud, kust ta tuli, ainult kõiksugu kuulujutud levisid. Fletcheril olla Uues Meksikos suured hõbedakaevandused, kust ta rikkus pärit. Hõbeda hind oli maailmas küll langenud, aga mehe rikkus oli sollidne.

Hõbefletcher ajas oma kuldhambad hirevile. Mulje, mis ta nimi Bobyle avaldanud, rahuldus.

„Küll näete, mr. Gilbert, asjast saab asi. Ma lasen ehitada kaks röövlilaeva ja galeone. Laevalahing kaugel merel, romantilised seiklused, ilusad naised, julged röövlid, film peab võluma, uimastama, purustama. Sest saab maailma ime. Kas tahate teda vändata, mr. Gilbert?“

Gilbert ei suutnud rääkida, vaid noogutas. See oli ülesanne, mis teda asetaski filmilavastajate esirinda.

Hõbefletcher võttis tsekiraamatu. Rebis sellest ühe lehe ja raius sinna mõned arvud ja oma nime.

„Viistuhat dollarit kulude katteks ette, mr. Gilbert. Jään teie peale kindlaks, et asi areneb.“

Bobby Gilbert ei leidnud ikka veel sõnu, ta oli võlutud, uimastatud, purustatud.

A. Wichmann. Õhtune eha.

Pildistatud Zeiss Ikon filmile.

Kahurimürin rullus põrutavalt üle mere; raskelt lasus hallikasmust suits ikka enam ja enam tihenedes laevade kohal. Laiul voogudel lamas kõhukas galeon, mille tipus Hispaania lipp Kastilia tornidega lehvis, ja seisis võitluses kahe kärke sõjalaevaga, millel lehvis mereröövliite plagu.

„Suurepärane!“ arvas politseileitnant Jack Brockers, kes teenis salaviina levitamise vastases politseis ja nüüd siin kui patrulli paadi nr. 107 komandant selles rannarajoonis vahiteenistust pidas. Ta võttis pikk-silma silmade eest. „Näeb pagana ehtsalt õige ja tõsise võitluse moodsi välja. Sellest saab suurepärane film!“

„Halloo, leitnant Brockers,“ möirgas James Fletcher elegantselt jahtlaevalt, mis ülesvõttelaevana tegutses, megafoni kaudu. „Tulge siia jahtlaevale, siit näete võitlust paremini kui oma madalalt paadilt. Palun teid euroopalikult teisele einel (lõntshile).“

Leitnant Brockers noogutas, laskis oma paadi jahtlaeva külje juurde juhtida ja ronis treppi mööda üles. James Fletcher raputas südamlilikult ta kätt.

Eeldekil James Fletcher silmitses kibrutatud otsaesisega lavastaja tegelemist.

„Muinasjutulisel osav,“ urises ta, „aga kaks ülesvõtet on ta juba rikki ajanud. On õnnetu mees, see mr. Gilbert. Maksab mul hinniku dollareid.“

Ta noogutas tähendavalt peaga.

Leitnant Brockers hakkas valjusti naerma. Mereröövliid olid galeoni ära võtnud; sest oli saanud ilus käsitsi võitlus, kus hispaanlased haledasti alla jäid. Nüüd tühjendasid röövliid laeva laduruume ja kandsid kullaja hõbedakaste oma laevadele. Keset galeonil vangistatud naise sammusid kaks girli Pariisi õhtutoalettidest modell 1930 — tip-topilt rietatud kuldaknast kingadest kuni lokkfrisuurini.

„Stopp!“ kisendas James Fletcher läbi megafoni. „Nii see on, leitnant Brockers, juba ligi kaks nädalat. Ikka jälle aetakse asi untsu. Ma ei saa ega saa laevastseenidega edasi. Seal ongi jälle see lollus!“

Mr. Bobby Gilbert oli vihaselt kahe girli kallale tormanud. Keegi kastikandja jalga libises laual, kast kukkus mürtsudes reelingut vastu põrgates vette. Ja et ta oli kergesti kokku löödud, siis ta lagunes. Ja ta sisu kattis kergesti voogavat vett. Puuvill, ajalehed kuupäeva ja aastaarvuga ning telliskivid, mis katkisest kastist vette kukkusid ja põhja vajusid.

„Kas näevad need välja kui kullaja hõbedakangid?“ küsis Fletcher murelikult. Ja leitnant Brockers, kes kaste tüki aega oli umbusklikult silmitsenud, naeris:

„Ennem küll kui telliskivid ja makulaatuur.“

„Stopp!“ möirgas Fletcher. „Nüüd aga pean ma Bobyl kraest kinni võtma, muidu kägistab ta veel girliid ära.“

Bobby oli girlidele väga kuri.

„Ära halbi, Bobby,“ nõokas miss Ann Mowbray. „Parem õpeta oma röövliid targemaks. Need kiskusid meid meie kabiinist enne välja, kui saime hispaania kleite selga panna.“

„Teie olete kaabakad, tüdrukud, tulite neis neetud siidiräbalates laevale,“ vihastas Bobby. „Tõmban teil palgast tüki maha!“ „Ära tee ennast nii suureks,“ urises miss Nixie Dahl. „Meie lepingus ei seisa midagi sellest, et ma Excelsiori ei tohi tant-sima minna.“

Mr. Fletcher viipas mõlema käega.

„Oh Bobby, jätke girliid rahule. Meil on pigi; täna see, homme midagi muud. Tulge einel. Homme jätkame väntamist.“

Visati välja trossid. Jahtlaev võttis galeoni ja sõjalaevad kõie otsas oma järele.

Söögi ajal kurtis Fletcher salongis:

„See on juba kolmas kord, et ülesvõtteid peame kordama. Kui asi veel kord äpardub, siis loobun asjast — tehku siis selle filmi valmis kes tahab.“

„Asi pole nii hull,“ lohutas Bobby. „Juba nüüd tuleb tellimisi filmile. Sest saab hiiglakõmufilm!“

Fletcher muigas uskmata.

„Usuksin seda meelsasti, Bobby, kui teil ei oleks nii õnnetu käsi.“

Leitnant Brockers küsis:

„Kas homme väntate sama stseeni?“

Bobby noogutas:

„Väntame laevastseenide lõppu. Pärast galeoni rüüstamist laseme galeoni kõige meeskonnaga merepõhja. Muidugi on mehed vaid nukud. Võidupidu mereröövlite pesas, tüli vangistatud naiste pärast, naiste põgenemine ja nende päästmine on juba valmis. Kahe nädala pärast võib film juba joosta. Palume ka teid, leitnant Brockers, esietendusele.“

Politseileitnant kehtitas õlgu.

„Kui mul vaba aega on, mr. Gilbert. Oleksin meelsasti vaadanud homset ülesvõtet, pean aga oma rajooni üle vaatama, muidu maanduvad salaviinavedajad oma mürgiga kusagil, kus neid ei valvata.“

„Teil on raske, aga ilus elukutse. Brockers,“ ütles Fletcher vaimustatult. „Mis teeksime meie kõik ilma keeluseaduseta,“ küsis ta meeleliigutusega, „mis on kõige kuulsuserikkam seadus meie Ühendriikides? Tema maksvus on meile kõigile tulevikuski suurimaks eluhuviks.“

Samuti mõtles leitnant Brockers. Kee-

luseaduseta ei oleks ta iial tõusnud leitnandiks. Ta jättis jumalaga ja sõitis oma patrullpaadiga kaugele merele, kindla nõuga, et tabab seal mõne salajase alkoholivedaja.

Videvikus, kui kõik filmirahvas oma korterisse läks, algas laevade ümbruses saladuslik elu ja teotsemine. Rasked veoautod sõitsid väikese sadama kaldasillale. Jahtlaeva, galeoni ja mõlema sõjalaeva laduruumidest toodi esile kastid kastide järele ning laoti autodele. Need olid samad kastid, mis nad äsja öösel väljaspool viiekümne miililist keelujoont olid ühelt hiiglaveolaevalt üle võtnud.

Oma jahtlaeva salongis istus Fletcher Carlesohni seltsis, kes oli kõigi Ühendriikide salaviinavedajate kuningas, ning arvutas. Kristallklaasides sädeles Gascogne kuldvein. Sigarisuits keerles nende kohal. Fletcher naeris ja näitas oma kuldhambaid.

„See õnnestus, Carlesohn, õnnistatud olgu Bobby Gilberti pigi. Oleme viinud maale juba kolm koormat, kuue miljoni dollari eest konjakit ja veini, et seda mehele panna Ühendriikides, kus neil on kolmekordne hind. Film maksab poolteist miljonit ja ta-sub enese ise. Suurepärase äri, Carlesohn.“

Mr. Carlesohn tõstis oma klaasi:

„Õnnistatud olgu film ja keeluseadus. Nüüd saab korralik inimene enesele ometi veidike raha teha!“

Tere, kena kevade!

Ed. Vöhrmann.

Metsast kostab rõõmus kohin:
Tere, kena kevade!
Kas siis keelata ma tohin
vastuhõiset temale?

Põuest laulud pääsvad lahti,
jooksvad läbi siidame;
nüüd ei ole seista mahti —
tere, kena kevade!

Lilled vangist saanud valla,
linnud jõudnud koduje,
eluõhk on sõudnud alla —
tere, kena kevade!

Üle kuldse koduraja
paistab priiuspäikene;
kuuled, kuidas kaigub kaja!
Tere, kena kevade!

Kaksikvennad.

Prantsuse kirjanik **Anatole Huart.**

Raske värav avanēs hääletult ja kõik piin, mille oli kaasa elanud kolmetunnilise külaskäigu kestusel, muutus mõne kiire sammuga välisilma — minevikuks.

Pidin muretsema oma lehele huvitava artikli hullumajaelanikkude elust. Kolm tundi olin ma, juhitud prof. Laroche'ist, asutuse juhatajast, vaadelnud hullumeelseid kaasinimesi, olin pidanud terve rahustava kindlustundega vaatlema neid elust piinatud olevusi, nagu oleks nad haruldased loomad loomaaiavõrede taga. Ja nüüd peaksin õigupoolest meie austatud lugejatele esitama hästitäidetud einelauaks kirjatüki täis piina ja viletsust, et kohvi ja koogid ei maitseks liig igapäevaselt? Ei, ma kogelen, kisendan! Sõnu ja lauseid täis ürgjõulist metsikust, nagu neid ei saa heaks kiita ükski peatoimetaja ning kajata vastu võtta ükski lugeja.

Üks hüüe lendas mulle järele, ma ei mõistnud seda ja läksin edasi. Mu taga tu-

lid sammud, ma ei pööranud ümber. Üks käsi haaras mind õlgadest ja kiskus mind mu mõtetest. See oli professor Laroche.

„Teie ei ole näinud meie huvitavat juhus! Tulge, ta lepitab teid veidi kõige hirmsaga, mis olete meie juures näinud!“

Tiigi kaldal istus noor mees ja vahtis vette. Omas liikumatuses näis ta peaaegu vanagreeka kujuna. Ainult kui mõni lähemale tulev luik vett liigutas ja sileda pinna tuhandeks väikeseks laineks muutis, tõmbus otsaesine pahameele kortsudesse ja kiire käeliigutus peletas julge linnu eemale.

Haige oli märganud meie tulekut. Ta kargas kiirelt üles ja teretas professori südamlilikult. Kahvatu nägu, tumedad lokilised juuksed ja sügavad, mustad silmad tuletasid mulle meeles moodsa, müstilise luuletaja André de la Motte'i tähelepanuäratanud portreed.

„Täna valmib meie raamat, professorikene! Lugesin Pasqualile lõpuartikli ette ja ta leidis, et kõik mõtted, mis ta mulle oli andnud, suurepäraselt olid esile toodud. Olen nii otsatu õnnelik, et tohtisin teenida teda ta geeniuse tööriistana!“

Ta läks.

„Kas see ei ole luuletaja . . . ?“

„André de la Motte. Ta on väga haige ja juba viis aastat asutuses!“

„Hullumeelne, tõepoolest hullumeelne?“

„Parandamatult! Ta olemasolu kogu mõte on pettepilt. Ja sellest ammutab ta ja annab teoseid täis päratut geeniust. Ja maailm, kes neelab neid teoseid tuhandetes köidetes, ei tea ega ei aima, et pühitsetud autor on vaene, parandamatu vaimuhaige!“

„See on uskumatu, härra professor!“

„Tõde on tihti uskumatu. Tulge, tahan jutustada teile kõik, mis sellest tean, selle haigusloo alusel . . .!“

Meil oli võimatu kindlaks teha, millal esimest korda ilmus Pasquali vaim. André ja Pasqual olid kaksikvennad. Nad veetsid lapsepõlve ääretult lähedas, hingelises ühenduses. Iialgi ei nähtud ühte neist üksinda, alati jalutasid poisid, kes sarnanesid üksteisele väga, käsikäes või hoides üks teise käsivart. Kümneaastaselt kaotas André oma Pasquali. André

El. Sahva. Kased.

Pildistatud Agfa-chromo-isorapid plaadil.

ei ilmutanud valu. Ta elas alati ootuses, et Pasqual tuleb tagasi.

Ta vanematele ja ka õpetajatele puutus silma, et André kõneles tardunud pilgul õhku. Jah, ta matemaatikaprofessor tõendas isegi, et see veider poiss sai vastuseid kõige raskematele ja keerulisematele küsimustele õhust. Kuidas see oligi, üht rahutust äratavat sümptoomi ei saadud salata. Arstid, kellelt kartlikud vanemad pärisid nõu, kirjutasid kergeid närvirohtusid ja tõendasid, et need nähtused olid põhjendatud närvilise poisi kiire kasvamisega ja vist ruttu möödavad.

Kuid nad ei möödunud. André hakkas ainult venna manifestatsioone salajas hoidma. Ja ometi nägi ta ema tihti, et ta kõneles tühjusega, asetas küsimusi ja näis vastuseid saavat. Koolis edasijõudmisel need sündmused teda ei takistanud, ei, tal oli igal alal isegi väga hea.

Siis tuli sõda ja kiskus noormehed koolipinkidelt. Ja nüüd ühines jällegi üks Pasquali ilmumine André suurima sõjalise läbielamusega.

See oli Verduni juures ja detsimeeritud Prantsuse väeosad ootasid igatsusega vahetust. Seal sai André kompanii, ja André kompanii koosnes ainult ohvitserist ja kahestteistkümnest mehest, käsu võtta saksa kuulipildujate patarei. Kolmteistkümmend poolnälginud, peaaegu kaitsetu inimrühma kümme hästi laskva, uue kuulipilduja vastu. Ütlen teile, see oli roim!

Ja ometi võtsid need tublid mehed patarei, võtsid kuulipildujad saagiks ja tekitasid segadust esimese väeliini ühes osas. Võite seda lugeda väejuhatuse teadaandes. Oli see surmapõlgus, tublidus, juhus? Ükskoik. André sai kiita, talle anti aumärk ja kõrgendus. Kuid ta lebas peahaavaga Soigny väljahospitalis. Seal seletas ta ja hiljem kinnitasid seda mõistatuslikul viisil ka mõned ta sõdurid, et ta kohe peale laskekraavist lahkumist oli saanud haavata, kuid ta vend Pasqual (või nagu ütlesid sõdurid, temale sarnanev leitnant) olevat asunud ta asemele ja tema juhatusel olevat võetud

Ivar Paalman, Tallinnas. Väina jõesuu.

Auhinnatud Tallinna fotodhingu võistlusel. „Kaunimaid pilte Eestist“.

täitsa ebaloomulikul viisil saksa patarei, ilma haavatute ja surnuteta.

Möödus sõda, ilma et salapärase kaksikvendi end uuesti oleks ilmutanud. André sai terveks ja pööras koju, täis sügavat õudust massilise tapmise üle. Juba varem inimarg noormees tõmbus tagasi igast seltsist. Jälle päris murelik ema arstidelt nõu ning nad leppisid lõpuks peale ärevat konsiiliumi noorte meeste kõike parandava arstirohu peale kokku: noor naine. Ja ema soovil abiellus André varsti selle järele. Targad arstid olid olnud nähtavasti õiguses, sest abielu näis talle uue, ilusama eluna. Ta armastas oma abikaasat kõige õrnemal viisil ja näis esimesel ajal olevat unustanud Pasquali täielikult.

Hiljem ilmus see aga jälle ja tuletas end tihti, peaaegu igapäev meele. Noor proua, kartlikuks muutunud nende manifestatsioonide mõjust, nägi, kuidas ta mees talle ikka võõramaks ja võõramaks muutus. Mõlemad noored inimesed ei mõistnud üksteist enam ja nende vahel seisis segavalt surnu.

André oli muutunud. Ta armastus veina vastu oli vähenenud ja teda piinasid selle sagedad külastused. Ta kartis oma väikese, õrnalt armastatud naise hirmunud silmi, kes tast ikka rohkem eemale hoidis. Tas ärkas kohutav kahtlus. Ta oli õnnetu nagu kogu ilmast petetud mees. Talle näis, et Pasqual alati siis end peale sundis, kui ta

tahtis oma abikaasaga üksi olla, ja ta hüüdis siis needusi või jooksis minema, et leida rahu talve vaikuses või lumetuisus.

Ühel päeval astus ta aga, kahvatu ja sünge, abikaasa ette ja küsis ähvardavalt:

„Sa leiad vist, et ta on ilusam ja parem kui mina? Ta sobib vist enam sinu juure, eks?“

„Jumala pärast, keda sa arvad?“

„Mispärast katsud sa teeselda? Tean kõik. Pasqual on su armuke!“

Proua vannutas teda samasest ideest loobuda. Seletas või katsus seletada, et Pasqual on surnud rohkem kui kümme aastat tagasi. Ta kohtas ainult pilkavat tõrjumist.

Kolm päeva hiljem tuli katastroof, mille kohta ainult oletusi võib teha. André ilmus

ühel ööl ta tupp. Kuuldi meeleheitlikku vihakisa ja kaks või kolm pauku.

Ta võeti kinni, revolver värisevas käes, tardunud pilk tapetul.

„Armastasin mõlemaid väga. Kuid nad petsid mind. Praegu leidsin naise ja tolle seal, kes seisab peeglis ja kes kuulub mulle, mulle ainuüksi, leidsin nad ja lasin, lasin, lasin! Ja nüüd tahan teda jälle enesele, jälle ainuüksi enesele!“

Ta toodi minu juure. Ja nüüd on ta ammu leppinud Pasqualiga, on unustanud naise ja elu välisilmas ja luuletab, luuletab!“

„Lugesin alles hiljuti ta viimase, toreda raamatu. Imelik, missugune inimene oleks ta olnud, kui ta ei oleks hullumeelne!“

„Kes seda teab? Võib olla, et ei keegi. Üks miljonite seas, nimetu!“

Snooky.

Ameerika kirjanik **Jack London.**

1. mail kohtasid dshungli loomad tuhat-aastase tamarinde laia krooni all. Seekord olid sinna kutsutud ka majaloomad, et nad võiksid osa võtta kongressist, kus loomade ühinemist propageeriti.

Päevakorral seisis vasikas Karna poolt esitatud initsiatiivettepanek, inimestega diplomaatilisi suhteid lõpetada, ja teine ettepanek kolibri Snooky poolt, seisukohta võtta valitsusevormi ja riigiülema suhtes.

Tiigrid, elevantid, hiired, krokodillid, koerad, kaelkirjakud, hundid, rongad, kassid, kaamelid, tuvid jne. liikusid suurt vaidlust oodates ärevalt läbisegamini. Jumala loomaaed oli täielikult koos. Saadikud tunglesid tamarinde varjus ja vestlesid kongressi harukordse päevakorra üle, mis seekord kõik loomad pidi ühendama. Ajalooline silmapilk, millest keegi ei tahtnud ilma jääda. „Pan-Fauna“, mida alati oli peetud utopiaks, pidi seekord tõestuma. Koer ja kass, rebane ja kana, hunt ja vasikas, kotkas ja kits, madu ja hiir — nad kõik ei pidanud üksteisele iial enam olema vaenlased; rahu ja sõprus ning ülesehitav töö oli nende loominguks.

Kihvti kaotamine atmosfäärist, millest juba aastaid räägiti, see kõnakõlksuks muutunud nõue, pidi muutuma nüüd teooriast praktikaks. Relvastuse kaotamine, mis programmis esimeseks punktiks, nägi ette suure

hulga praktilisi abinõusid: madudel tulid välja murda nende kihvtihambad, põtradel sarved, elevantidel kihvad, hobustel kabjad, karudel küüned, skunksidel sööv vedelik; kassidel küüned jne., sõnaga: relvadega varustatud loomad pidid oma relvad eranditult käest andma, et loomariigis võiks maksma hakata üldine rahupölv.

Puuokstel istusid ajalehe kirjasaatjad ning ootasid tulevaid asju.

Kongress avati täpselt kell 12 väga pühaku kõnega mitte just väga meelekindla ahvi Riko poolt, kes ühtlasi ka oli kongressi juhatajaks valitud. Siis kõneles vasikas Karna, kelle kõnest kohe löi loitma revolutsiooni hõõguv leek:

„Sõbrad!“ kõneles Karna ja pugest oks-est ning raagudest improviseeritud kõnetoolile. „Meie tulime siia kokku orjaiket maha raputama (Mitu minutit kestev aplaus). Meie tõuseltsiliste tapmine inimeste poolt peab lõppema! Meie ei ole inimestele midagi teinud, nad jätku meid pügamata! (Lambad aplodeerivad.) Meie nõuame, et inimesed lõpetaksid meid oma tapariistadega uuristamast!“

Minutipikkune aplaus katkestas Karna arusaadavad sõnad.

Sõiduhobused, kes tahtsid oma aristokraatlikkust õigesse valgusse seada, hoidsid endid meeleldi kõrvale, nagu oleksid nad

tahtnud endid eraldada alamast rahvast, mis koosnes vasikatest, lehmadest, koertest, lammastest, kaamelitest ja teistest sellistest olevustest.

Astus ette Koriolan, uhke kimmel, kelle luigekaela ehtis tore lakk, ja palus sõna, et vastata Karna kirglistele seletustele. Demagoogia, mis Karna sõnus peitus, manitses mõningaid kongressisaadikuid ettevaatusele.

„Meil sõidu- ja tõuhobustel,“ ütles kimmel, „pole vähematki põhjust teie demagoogilisi nõudeid omaks tunnistada. Teie tahate meie keskele kanda hukutavat klassivaenu.“

Kõnelejale lendas kaela sõimusõnu; tõusis kirglik vastuvaidlus, lärm kajas mitu minutit. Kimmel pidi peatuma. Veohobused vastasid Koriolani sõnadele ägedasti. Näis, nagu oleks kongress tahtnud muutuda kaosiks.

Lõvi ja tema pooldajad urisesid lõbusasti. Nemad tahtsid kongressi programmi kõigi abinõudega saboteerida. Ja leidsid mõne tosina äraandlikke orjahingesid, kes neile pimedast peast järgnesid.

„Teie argpüksid! Mina võitlen avalikult! Kuulge mind, siis vastake!“ müristas kimmel ja kaapis jalaga maad.

Need sõnad tegid imet. Juhataja kõigutas bambusekeppi ja manitses rahule. Kolm ahi, kes vaheajal valitsuse pinki kookuspähklatega pommitanud, kutsuti korraks. Viis skunksi, kes koosolijate sekka haisupommid visanud, kihutati koosolekult minema, ägedast vastuvaidlusest tuvide poolt hoolimata, kes ütlesid, et see küllalt parlamentaarne ei olla. Kõige ägedamat protesti äratas lõvi nõue, tema õigusi mitte puudutada.

„Meie, sõidu- ja rassihobused, oleme viimasel ajal väga hästi peetud. Meile pole midagi paha tehtud ja me kahetseme, et teiega ei saa ühes minna.“

Parem tiib, kus kõik seisid, kes ennast kõrgemal arvasid alamast rahvast, sebrad, leopardid, kotkad ja muidugi ka hulk ahve, lambaid, eesleid, kaameleid ja ninasarvikuid — need rõõmustasid.

Pahem tiib aga käratses ja kisendas, kuna kimlile kõige hullemad sõimusõnad pähe lendasid. Neist olid „äraandja“ ja „kaabakas“ veel kõige viisakamad.

Tsentrum, kus seisid elevantid ja koerad enamuses, jäi rahulikuks.

Kui lärm paisus ja kangekaelse kõneleja sõnad kärasse kustusid, astus ette Karlos, Neufundlandi koer, keda igalpool pooldati, ja tegi lepitavaid ettepanekuid.

„Sõbrad!“ nii algas Karlos. „Tulime siia kokku „Pan-Faunat“ asutama. Selleasemel, et koondaksime kõik oma jõu selle ajaloolise ülesande teostamiseks, et lõpetada meie orjapõli, hakkame üksteise karvu kitkuma, nagu oleksime alles rumalad poisinolgid. Pean ütleva, pahemat näidet ei võiks me oma vastastele andagi. Mida on vaja, et suudaksime oma nõuded läbi viia? Üksmeelt, üksmeelt ja veel kord üksmeelt! Üks kõigi eest, kõik ühe eest. See oli loosung, mis ka inimesi on ühendanud. Mitte nende kahjuks. Kui oleme kõik ühel nõul, siis võime inimestele oma nõudmised esitada ja ma olen kindel, et meid võetakse kuulda. Mina olen veriste kokkupõrgete põhimõttelik vastane ja esitan sellepärast ettepaneku, et meie oma mõtete lahkuminekku siinsamas kongressil lahendame...“

Jäine vaikus. Äkki kargab kolibri Snooky esile ja kõnelleb leekiva vaimustusega:

„Mis te tahate? Paluda tahate seal, kus peaksite nõudma?! Õigus seisab meie pool ja teie palute virisedes armu, teie narrid. Kui inimene teil teie õigete nõuete eest kõri läbi löikab, mis siis? Siis oleme teiega valmis! Välja kõik argpüksid ja leppehimalised meie keskel! Taganemist ei ole! Edasi on meie sõjahüüe! Kui veel kaua aru peate ja mõtlete, siis olete kaotanud veel enne kui olete alanud. Praegu on võim meie käes, sellega muretseme enestele õiguse, ei muud kui õiguse. Muidu võib juhtuda, et meie vastaste võimu tarvitatakse meie õiguste hävitamiseks ja meie maha-löömiseks...“

Märatsev aplaus tasus Snooky julged ja selged sõnad, mis kui välgud lendasid kuulajaskonda.

Sõna nõudis lõvi.

„Ärge laske endid hirmutada! See nina-tark kõneleb lollust, temal puudub vähemgi vastutustunne...“

Aga lõvi ei tahetud kuulda.

„Hääletada! Hääletada!“ kisendasid kongresslased.

Keegi ei julenud sellele kategoorilisele nõudmisele vastu hakata.

Häälteenamusega otsustati „Pan-Fauna“ asutada, mis pidi tegema inimeste ülemvalitsusele loomade üle jäädava lõpu.

Veel kord läks Snooky kõnetoolile.

„Panen ette, vaadates kongressi ühemeelsele otsusele, et teeksime suure demonstratsioonikäigu läbi inimeste eluasete...“

Ettepanek võeti aplausiga vastu.

Aga kui rongi hakati kokku seadma, kar-
gas lövi rongi ette ja käskis peatuda.

Kuid keegi ei kuulnud teda.

Kõik järgnesid kolibri Snookyle, kes oli
veresoonte lubjastust põdeva lövi autoritee-
dist võidu saanud.

Võit oli tema oma.

Lövi pugest minema.

Tema võis küll dhunglis loomadele kal-
lale karata, aga kolibri kõrgsulendu ei saa-
nud ta takistada.

Sellest ei räägita.

Saksa kirjanik **Garry Brachvogel.**

Kui maksab või peaks maksma abielu
kohta sõna, mis maksab või maksis naise
kohta, nimelt, et kõige parem neist on see,
kellest ei räägita, siis moodne abielu peab
olema küll kõige halvem institutsioon. Igal
pool kurdetakse kergemeelsuse üle, millega
meie ajal abielud sõlmitakse ja sama ruttu
jälle lahutatakse, ja abielu probleem sei-
sab kõigi vaidluste esirinnas. Vana ja va-
nem põlv osutab uhkesti oma abieludele,
mis mitte üksi ei sõlmitud taevast, vaid
juba siin maapealseks paradiisiks said,
kuna noorsugu naerdes ja pisut ülevalt alla
käratab, nemad ei nõudvatki taevast ega
paradiisi, vaid ainult kergestisõlmitud le-
pingut, mis tuleb jälle lõpetada, kui see
ühele lepinglasele enam ei meeldi, mis tihti,
väga tihti selgub juba lühikese aja kestes.

Maksab tõesti ikka jälle pilku heita emade
ja vanaemade abieluparadiisile kui ka tü-
tarde ja lastelaste kergeltsõlmitud lepingule.
Kes teateid annab tõsiselt, peab tunnistama,
et endisedki abielud ei võrdunud alati
paradiisile; temale ei võrdunud, nii vastand-
likult kui see ka kõlab, abielu algul, hoo-
limata kõigest mõrsjapõlveõrnusest ja kind-
last mõlempoolsest kavatsusest niinimetat-
ud eeskujulikku abielu elada. Sina ja mina,
— täis alandlikku andumust oli seda luba-
nud neiu ja täis kaitsevalmist rüütellikust
mees, aga kui mesinädalate magusus ja
kassikuld kadus ja noorpaar juba hakkas
äripäeva suppi sööma, siis ilmus tihti, et
nad mitte alati ei mõtelnud sina ja mina,
vaid ka mina ja sina, jah, isegi mina sinu
vastu. Küll pidi selleaegse hariliku abielu-
koodeksi järele naine mehele kõiges alluma,
aga nagu meie päevil „riigialam“ on saa-
nud riigikodanikuks, nii ihkas naine mitte
enam olla sõnakuulelik kaaslane, vaid tah-
dis, et temagi sõnal oleks maksvust ja
kaalu. Oo, ka emade ja vanaemade ajal
oli küllalt abielusid, mis ei sarnanenud su-

gugi paradiisile, abielusid, milles juttu ei
olnud eksimisest, vaid kus mees ja naine
ometi seisid vaenulikult üksteise vastas,
kuni nad viimaks endid kokku tülitse-
sid! Tahan ütelda, kuni nende vastandlikkus
teise vastupanus oli siledaks hõõrutud ja
nad õppinud olid üksteist respektima.
Kui abielupaar oli juba jõudnud selle punk-
tini, jah, siis kujunesid sellised abielud
tõesti ilusaks ja harmooniliseks, ja kui abi-
elupaaril, kes varem üksteisega tülitse-
nenud, õnn oli üheskoos jõuda raugavanuseni, siis
mõtlesid või ütlesid nad küll mõnigi kord:

„Kas oleksime esimesel abieluaastal või-
nud uskuda, et eluajaks võime kokku jääda!“

Meieaegsete noorte abielu on juba esi-
mesest päevast saadik teistsugune. Need,
kes ühinevad, ei mõtlegi eeskujulikku abi-
elu elada, ei unista maisest paradiisist, ei
üttele alandliku andumusega ega kaitsevalmi
rüütellikusega sina ja mina, vaid rõhuta-
vad juba esimesest abielupäevast alates
selgesti „mina.“ Mees ja naine on nad vaid
armumise tundidel, — kõigil teistel aega-
del ainult kameraadid, ühesuguste õigustega
seltsilised, kuigi looduses seisab põhjendus,
et kõvem nõrgemat ikkagi alla heidab. (See
kõvem ei tarvitse alati sugugi olla mees.)
Muidugi mitte alla ei heida selles mõttes,
et teisele muud üle ei jää kui tingimusteta
enesevõõrandus, sest iga abielulepingu taga
hiritab juba lepingut alla kirjutades see
rõõmutu mõte: „Kui see mulle ei sobi, üt-
len lepingu üles!“

Vanasti oli see mõttekäik maja- ja äri-
teenijate oma, keda nimetati „veerevateks“
kivideks, nüüd aga seisab ülesütlemisepara-
graaf nägematult iga noore abielu värava
kohal ja sellepärast ei katsutagi leppida ja
asja lahendada, ei soovitagi ajajooksul üks-
teise külge liituda, vaid joostakse minema,
ohvrimeelsuseta, mõtlemata, selgusele jõud-
mata, et anarkia abielus tähendab ka anar-

kiat ja lagunemist riigis. Ollakse ju individualiteet ja sellepärast õigustatud ennast maksma panema, kus, kuidas ja millal see vaid sobib. Ei tülitseta enam mehega koos, nagu seda kord meie vanemad ja vanad vanemad tegid, vastuksa, nüüd armastatakse üksteisest lahku, sest pärast lahutust ollakse üksteisega jällegi hea, ollakse ulike sellele sõprusele ja ei mõisteta, et kord lahutus tuli vaid tähtsail põhjustel ja siis ka haavu lõi, mis ainult pikkamisi paranesid. Võimalik, et kutsetakse üksteist vastamisi uude pulmagi, ei nähta ega taheta näha, et sel kombel jõutakse palju-naistepidamise ja palju-meestepidamise kultuuripuuduse valdkonda. Ainult lastel (kui neid üldse on) on asi täbar, nagu tol väikesel tütarlapsel, kelle ema ennast kaks korda lahutanud, kui ta ütles: „Nüüd on mul aga oma vanematest himu täis!“

On see siis tõesti modern abieliu? Oh ei, see ta ei ole! Praegune abieliu on vaid üleminekutüüp oma ülesütlemiseparagrahviga, tüüp, kus tahetakse ennast välja puistata, kus oma vabadusjoovastuses enam ei suudeta tunnustada tarvilikku ühendust, ja see tüüp peab kaduma ja täitsa tõsiselt uue abieliu ees. Sest tõesti uued abielud, mis just kui vanadki, põhjenevad südamliku sina ja mina peal, mis ei ole ainult ülesõeldav leping, vaid on eluühendus kameeradlikul alusel ja mõlemapoolsel tahtel ja kestev — selliseid põliseid õnne-abielusid on ikka olnud ja on veel praegugi, ka

Dr. phil. Sigurd Curman,

Stockholmi ülikooli juhatuse liige ja riigi antikvaar, tuntud restaureerimise ja kultuurmälestuste kaitsja alal, on restaureerinud Edebo ja Edi kirikud Upplandi maakonnas, Vreta ja Varnhemi kloostrid, Nyköpings linna kirikut ja Nyköpingshusi varemeid. Rootsi kultuurmälestuskaitse korraldamisega on andnud dr. phil. Sigurd Curman sellele kindla ja ülevaalliku ilme ja äratanud huvi tõe vastu. Dr. phil. S. Curman juhatas ka Pirita kloostri kaevamistöid.

noorte juures. Ainult on nendega lugu nii kui eespool tähendatud paremate naistega: nendest ei räägita ega kirjutata.

Haldjas.

Moodne muinasjutt.

Elas kord haldjas, kel oli kaks venda. Kuid need vennad läksid iseloomult ja olemuselt lahku.

„Sina oled hea ja armas,“ ütles haldjas ühele neist, „ja sellepärast annan sulle tasu. Iga sõna sinu suust väljugu lillena või kalliskivina.“

Teisega aga pahandas ta:

„Sina oled paha ja kuri, sellepärast tulgu iga sõna, mis ütled, su suust ussina või konnana.“

Ja nõnda see sündiski.

Nii tihti kui esimene vend suu avas, voolas sealt pärleid, lilli ja diamante, teisel aga ainult nilbeid konne ja usse.

Esimesest vennast sai lüüriiline luuletaja, kes nälga suri, teine aga nuumas ennast kui moodne romaanikirjanik ja elupahede, elupori ning elunilbuste sünge kirjeldaja rasva kui hani ning kasvatas enesele suure kõhu ette.

Kihlvedu.

Vene kirjanik **Anton Tshehhov.**

Viisteistkümmend aastat oli noor mees vangis istunud. Ta ei olnud kuritegu korda saatnud, vaid oli end meelega süütuks vangi panna lasknud kihlveo põhjal, millest oli osa võtnud ja mida lootis sel imelikul viisil võita.

Ühes vaidluses, mis tal oli ühe rikka pankuriga, oli viimane tõendanud, et iga inimene kindlasti eelistab surma eluaegsele vangistusele. Noor mees oli vastupidist tõendanud ja seletanud, et ise annab vastu näite, lastes end kahe miljoni eest viieks-teistkümneks aastaks üksikongi vangi panna. Siis lisati veel eriline tingimus: kui ta nõuab ainult kaks tundi enne vabakssaaamise tähtaega vabastamist, kaotab ta kihlveo.

Vangistuse viisteistkümmend aastat lähenesid lõpule, vabastuse päev oli lähedal.

Kogu nende aastate kestusel ei olnud vang muud soovi avaldanud, kui et soovib raamatuid lugeda, ükskõik, missuguseid, ja ta nelas neid valikuta.

Pankur oli vahepeal palju oma st varan-

dusest kaotanud ja kui tähtaeg tuli, mil vang pidi vabastatud saama, ei olnud tal eman võimalik nõutud kahte miljoni välja maksta.

Viimasel ööl hiilis ta vangi juure kongi kavatsusega seda kõrvaldada, et niivisi kihlveo hinda kokku hoida. Siin näitas end silmapilguks kummaline pilt:

Lugematute raamatutega kaetud laua taga istus liikumatult vana mees, hoopis otsa lõppenud ja jõuetu. Tema ees lebas lõpinatu käsikiri, mille juure ta oli magama jäänud.

Käsikirjas seisis:

„Kõik on tühine, paiste, pettepilt, õhupöggeldus! Te rumalad inimesed! Et avaldada oma põlastust selle üle, milleks teie elate, ütlen end seega lahti neist kahest miljonist, millest unistasin omal ajal nagu paradiisist ja mida nüüd sügavasti põlgan. Loobun õigusest sellele rahale. Murran ise kihlveo, minnes viis tundi enne kindlaksmääratud tähtaega vabatahtlikult vanglast.“

Pankur kummardus üllatunult ja rõõmsasti magaja üle, võttis tähtsa dokumendi laualt ja cemaldus.

Järgmisel hommikul oli vang mitu tundi enne ametlikku vabakslaskmist kadunud.

Jälle möödus aasta. Pankur andis ühel päeval seltskondliku õhtu, kus paljud targad inimesed huvitavalt vestlesid. Kõneldi elu sihtidest, inimese ülesandest, olemasolu tühisusest ja muust. Seltskond koosnes enamasti rikkastest, kes kinnitasid, et eitavad rikkuse väärtust.

Üks neist tõendas, et nende seas, keda peetakse pühadeks või geniaalseteks, on rikkad sama haruldased nagu komeedid taevas. Sellest selguvat, et rikkus inimrassi täienduseks olevat üleliigne, jah, isegi segav.

„Nii oleks siis,“ küsis teine, „munga askees täienduse tee? Loobumine elunaudingutest, inimlikkuse idee pärast. Kuid inimene ei või ühel ajal ideed ja rahakotti teenida.“

„Ma ei mõista, miks mitte!“ arvas karmelt kolmas. „Piltide põlgamine on kunstniku põlgamine. Naiste, veini, looduse põlgamine on Jumala salgamine. Sest tema on looja ja askeedid tahavad ju Jumalat teenida.“

„Endastmõistetavalt!“ kinnitas vana mil-

Pirita Kaunistamise Seltsi peakoosolek valis enese seltsi auliikmeks Rootsi riigi antikvaari dr. phil. Sigurd Curmani, hinnates tema teeneid Pirita kloostris varemals korraldatud väljakaevamistel ja huviküllasel õhutusel Tallinna Pirita kloostris vastu Rootsisis, mis jätkub ka tulevikus.

jonär, peremehe võistleja börsimängus. „Täielikku askeesi ei olegi,“ täiendas ta. „Võib ju juhtuda et vananevad mehed naistest loobuvad, et inimesed, kes on kullast tüdinenud, end rikkusest lahti ütlevad ja on pettunud kuulsusest, kuid mina, kes elans kuuskümmendkuus aastat selles maailmas, ei ole veel iialgi näinud, et terve, tugev ja tark inimene oleks loobunud miljonist.“

„Oh, siiski, sarnaseid inimesi leidub,“ vastas peremees.

„Kas olete sarnast näinud?“

„Õnneks jah!“

„See on võimatu!“ kahtles miljonär.

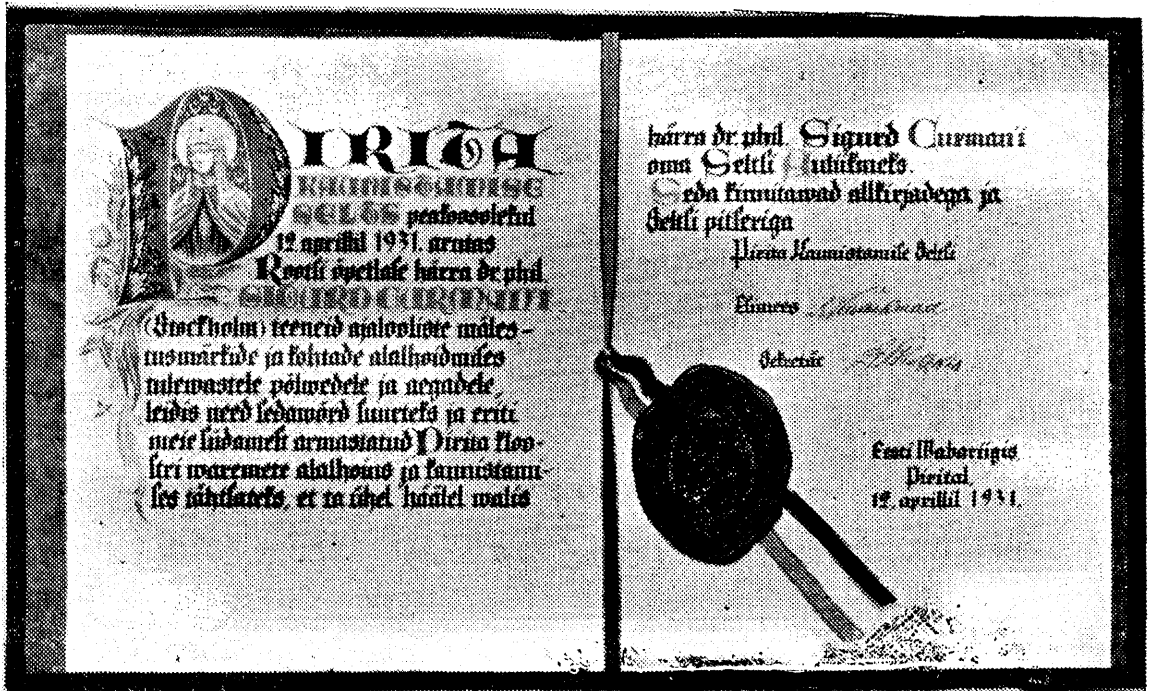
„Käed kokku!“ hüüdis miljonär. „Miljal toote omad tõendused?“

„Kohe,“ vastas pankur pidulikult. Ja juba tahtis ta oma vastuvõtutuppa minna, et tuua too käsikiri, mis sisaldas loobumise, raudkapist. Samal silmapilgul teatas teener, et üks härra temaga rääkida soovib.

Pankur vabandas end külaliste ees ja läks uustulnuki juure.

Vaevalt astus ta tuppa, kui ta poole tormas vaeselt rietatud, kahva'u mees, pisarad silmis, ja haaras ta käed.

„Vabandage,“ algas ta väriseval häälel, „vabandage!“

Pirita Kaunitamise Seltsi diplom dr. phil. Sigurd Curmanile, mille andis üle Eesti saadik Rootsis dr Fr. Akel. Dip'omi kaane ja teksti valmistas kunstnik Reindorff.

„Kinnitan Teile, tundsin isiklikult sarnast vaest erakut, kes loobus põhimõtteliselt kahest miljonist.“

Miljonär hakkas naerma. „Teid on petatud. Kordan: sarnaseid inimesi ei leidu. Olen selles veendunud, jah, olen valmis vedama miljonite peale kihla!“

„Hüvä! Võtan kihlveo kolme miljoni peale vastu.“

„Nõus!“ Pankuri pea käis ringi. Nii kindel oli ta oma võidu peale, et kahetses ainult, et ei olnud viie miljoni peale kihla vedanud, sest see raha oleks võimaldanud talle seisukorra parandamise börsil.

„Mis tahate?“ küsis pankur. „Kes olete?“ „Olen too narr, kes kaotas viisteistkümmend aastat omast elust ja loobus kahest miljonist.“

„Mis tahate siis mult?“ kordas pankur kahvatades.

„Olen end petnud. Ühelgi ei ole õigust elu ära heita, kui seda ei tunta ja kui ei ole maitstud kõiki elu naudinguid. Päike paistab nii ilusasti, elu on nii tore, vein nii suurepärane, loodus nii imeline, naised nii veetlevad . . .“

Akki langes kõneleja põlvili.

„Ma ei palu teilt kahte miljoni, tean,

Põhja malevkonna laskevõistluste parimad laskurid J. Ernits, V. Linholm, F. Schütz ja E. Rikand. Pühapäeval 17. mail s. a. peeti Mustamäe lasketiiril Põhja malevkonna kevadisi laskevõistlusi, kus parimateks laskuriteks osutusid: püssis 1 pat. W. Linholm — 136. silm. ja 1 pat. 1 komp. E. Rikand — 134. silm.; püstihtest, pealikud: J. Ernits — 75. silmaga ja F. Schütz — 75. silmaga.

et mul selleks ei ole õigust. kuid vannutan: Andke mulle ainult kakssada tuhat, muidu tapan end.“

tult tugitoolile ja hoigab: „Teie võitsite, olen kaotanud!“

Kerjus.

P. Grünfeldt.

Tänavanurgal on kivikant,
sellel istumas vana sant;
kivi ta kõrval ja kivi ta all,
pruunikas viiul on käes tal.
Vahetevahel heliseb aul
tema viiulilt värisev laul,
see nagu here päiksepilk,
nagu valgata õnnevilk
läbistab äripäeva nii halli . . .

Mõnikord mõni lapsuke hell
kuulab seal kikiskõrvadel,

vaatleb vanakest värisevat,
kuulab lauluhäält kärisevat. . .

Vahetevahel mütsisse maha
lendab kui liblikas mõni raha;
sõnatuil tänuhelidél siis
kostab viiulilt helisev viis,
mis nagu väike päiksepilk,
nagu valgata õnnevilk
läbistab äripäeva nii halli . . .

„Minugipoolest! Homme saate nad,“ ütles pankur sügavasti pöörutatult ja läks külaliste juure tagasi.

Teda oli haaranud määratu ärevus, ta tundis tarvidust valjult kuulutada, kui sügavasti tema, pankur, põlgas miljoneid, börsi, armastust, inimeste kõnesid. Et ta ise loobub elust ja juba homme annab kogu varanduse vaestele ja lahkub sellest maailmast.

Kui ta aga astus saali, meelistus talle, et tal oli rohkem võlgasid kui varandust, et tal ei olnud raha naisi armastada ja veini juua. Ta tundis end ka ja et keegi sarnast loobumist ei võta tõsiselt.

Seda mõeldes langeb ta mur-

Salavõrgud.

Austria kirjaniku **Otto Hermann'i** romaan.

11

See vasardas ta peajus: Sa ei oleks tohtinud lasta, hüüd: Mitte lasta, see olen mina, Jim, oleks toonud Donaldi mõistuse tagasi ja noor õitsev inimelu, ta parema sõbra elu, oleks jäänud puutumata.

Ta ei saanud sellest mõttest mööda ja mida kauemini ta mõtles, seda suurem näis ta süü. Tüki aja pärast ei leidnud ta enam ühtegi sõna enese kaitseks. Ka ta närvid olid riperdanud, ta teguviis oli ebaküpse inimese, jah, argpüksi teguviis, kellele pistol läks lahti hirmu mõjul, mitte kogenenud politseiteenistuses karastatud mehe teguviis.

Ka tegu oli argpüksi tegu. Mis muidu ajas teda, kui nägi sõpra liikumatult oma jalge ees, meeletus hirmus minema, ilma et ta oleks mõtelnud oma selgele kohustusele kutsuda politsei ja arst. Arst ei oleks suutnud Donaldi enam aidata, ta oli kõigest abist eemal. Trent oli näinud surma liig tihti ja mitmesugusel kujul, et selles punktis end ei petnud. Kuid oleks olnud lihtne inimkohus, kõnelemata sõbra kohusest, jääda laiba juure, kuni tuli ambulants.

Ikka teravamani lõikasid need etteheited Trenti hinge ja tihti haaras teda kiusatus tagasi minna, heaks teha, milles oli eksinud, kuid ta tormas edasi. Ta teadis, et ta närvide silmapilkne seisukord talle ei lubanud vaadata surnule, tema poolt tapetud sõbrale veel kord kustunud silmadesse.

Ja politsei! Ta peaks ta muidugi, vähemalt esialgul, kinni ja lukustaks ta ööks kitsasse kongi, üksi hirmsa mälestusega. Kuid ta arvas, et seda välja ei kannata. Talle tekitas isegi mõte õudust minna hotelli või oma korterisse. Ta vajas õhku, ruumi, muidu oleks ta lämbunud. Vahepeal leitakse Donaldi laip ja homme hommikul, kui avati politseibürood, taitis ta end anda inspektor Wilkinsoni kätte.

Selle otsusega tuli väike rahu ta mõtetesse. Ta tundis aegamööda, et teda valdas väsimus, ja et seda tunnet suurendada, kiirustas ta samme. Mõned tunnid kolas ta sihitult ringi. Lõpuks, kui ta vaevalt veel püsis jalul, istus ta pingile Browlingreen'il. Ta mõtles veel mõned minutid, siis oli kehaline ja vaimline

väsimus täielik; ta vajus sügavasse unne.

* * *

Trent ei olnud märganud, et talle olid järgnenud kaks kogu. Nad oleks võinud tema kõrval minna, ta ei oleks seda näinud. Tal oli olnud veel üks tagaajaja, kellest ta ei teadnud, taksiauto, kelle juht osavalt ja tähelepanu äratamata oli hoidnud end kahe kogu läheduses.

Kui Trent magama oli jäänud, istusid ta varjud ta kõrval pingile. Ka auto sõitis lähemale; nendega seltsis härra, kes kandis väikest, musta taskut. Trent ei avaldanud elumärke.

„Ta magab kindlalt,“ ütles härra taskuga, „ja arvatavasti kannatab ta tõukeid välja kõige selle järele, mis ta läbi oli teinud, enne kui ärkab, kuid igatahes on ettevootus parem.“

Nende sõnadega lükkas ta Trenti kuuevaruka tagasi ja nõopis lahti särgimansheti. Siis võttis ta taskust särava eseme, millega tegutses sekundeid Trenti käevarre kallal. „Nii,“ ütles ta, „sellest jätkub kahekskümnepäevaks tunniks. Vaadake järele, Sling, kas õhk on puhas, siis viime ta ära.“

Nimetatu vaatas tükk aega ringi. Võis olla kell kolm hommikul ja New-Yorki linnas sügavas unes peale tolle Broadway väikese osa, mis äratab võõras ettekujutuse, et Hudsoni metropoli elanikud iialgi

Põhja malevkonna laskevõisflustel traditsiooniks kujunenud „Tiirulehe“ toimetis, trükikoda ja talitus.

12MAR.46

TURB TURBA

ei maga. Ei olnud kedagi näha, isegi mitte politseinikku. Sling andis ootavale autole märku. Autojuht, kogu pooldest hiiglane, astus pingi juure, tõstis nähtava vaevata Trenti raske kogu üles ja pani ta autosse. Kolm meest järgnesid ja auto sõitis minema.

See oli lühike sõit. Idalinna ühes kitsas tumedas kõrvaltänavas peatus sõiduk hoone ees, mille keldritaoliselt sügava esimese korra kohal oli tahvel: Pat Murphy söögisalong. Aknad olid kaetud puuluukidega, nendest ei paistnud kõige vähematki valgust. Sling väljus autost ja läks ühe akna juure. Ta koputas sellele rütmilises stakkaatos, mis kõlas nagu telegrafiaparaadi klöbin.

Veidi aja pärast lähenesid seestpoolt lohisevad sammud uksele, see avanes ja uksepraod ette ilmus mehe kogu öölikonnas ja metsikult sasitud juustega.

„Tehke lahti, Murphy! Toome kedagi.“ Ootamata, kuni Murphy täidab käsu, lükkas Sling söögimaja veel kõhkleva omaniku kõrvale ja avas ukse täielikult. Ühtlasi hüppas autojuht maha. Tema ja teine mees võtsid Trenti keha ja kandsid selle majaukse poole. Mõnest kaugusest ja tänava kurvas valguses nägi sündmus välja nagu toetaks kaks inimest kolmandat, kes raskelt joobnud oli. Kolmas mees jäi autosse, ta ulatas ainult Slingile tasku.

„Kes see on?“ sosistas Murphy majaukselt, mille taha seisma oli jäänud.

„Trent,“ vastas Sling lühidalt.

„Surnud?“

„Lollpea, siis ei tooks meie teda siia.“

„Ja kes on mees autos?“

„Ärge küsige, vaid viige meid võõrastetuppa.“ Selle uhke nimega olid mõeldud Murphy etablissemendis paar ruumi, mis olid määratud inimestele, kes vajasisid pikemat und, enne kui asusid koduteele, ja juhuslikult ka nendele, kes kartsid mõningail põhjusil koduteele asuda. Tuba, mille avas Murphy oma külalistele, sisaldas ainult logiseva laua, samasuguse tooli, millel seisis pesunõu ja voodi, mis oli kaetud kirju linase tekiga, mis juba kuid näis olevat pesemata.

Sellele kahtlasele asemele asetati Trenti keha mitte just õrnal viisil, siis eemaldusid autojuht ja teine mees. Sling jäi Murphy'ga üksi.

„Olge tähelepanelik, Murphy,“ ütles ta. „Mis teile ülesandeks teen, on peremehe otsekohene korraldus. Ta ise istub väljas autos, teadke seda, Trent sai kokaiini, millest jätkub homme õhtuni. Teie oskate

pritsi tarvitada, öeldi mulle. On see tõsi? Hüva. Siin on prits ja karp üheteistkümmes ampulliga. Teie pritsite iga öö samal ajal ühe sisse, kuni kõik on otsas.“

„Ja siis?“ küsis Murphy, tähelepanelikult kuulates.

„Trent jääb teie juure. Ta nõuab ise kokaiini, kui ärkab. Ta tunneb seda juba, sest ta on seda juba varemini tarvitanud. Kaheteistkümmes päeva pärast ei või ta sellest enam loobuda. Teie annate talle igapäev ühe grammi, siis iga teise nädala järel pool grammi rohkem; siia juure igapäev pudel whiskeyt, odavam sort. Teie võite talle hiljem jätta täieliku vabaduse, ta on kahjutu ja tuleb teie juure tagasi. Korterit ja söögi eest saate igapäev kümme dollarit. Teie teenite hästi ja vaeva ta teile ei tee. Kõik selge?“

„Jah,“ vastas Murphy. „Ütelge, mister Sling, kus on teine, noor mees?“ Üsun, ta nimi on Donald.“

Sling tegi käeliigutuse, mis ütles selgemini kui oleks suutnud sõnad: surnud.

Murphy mõistis ja naeratas rahulolles. „Mispärast olete sellega nii ettevaatlikud?“ küsis ta, näidates pöidlaga voodi suunas.

Sling kehtas õlgu. „Seda tahab peremees,“ vastas ta. „Üsun, et ta lubas kellelegi, et Trent jääb ellu, — Slingi näole ilmus, kui ta edasi kõneles, pilkav hirmutus —, „kui seda võib nimetada eluks, mis ootab seda meest.“

Kakskümnesseitsmes peatükk.

Mees Slip Streetilt.

Suures büroomajas, Armstrongi panga vastu, märgati vaevalt, et ühel päeval kadus ühelt klaasukselt pealkiri „Trent & Donald“. Sarnane kustumine on seal igapäevane nähtus. Ainult kojanaabrid panid seda tähele ja needki möödusid sellest õlakehitusega.

Noore firma Trent & Donaldi saatusele pühendas kaasilm siiski nekroloogi. See sündis ajalehtede kaudu:

„Idajõesst tõmmati mõne päeva eest laip, mis näis vees olnud juba mitu nädalat. Laenguhaav rinnas kui ka asjaolu, et laiba ümber oli raske raudahel, näitavad, et siin on tegemist kuritööga. Surnu leiti olevat endine politseiametnik James Donald, kes peale politseiteenistusest lahkumist asutas koos endise politseikapteni Frederick Trentiga eradetektiivinstituudi. Politsei on agarasti ametis, et selgitada mõrtsukatööd, kuid on vähe lootust, et see tal õnnestub,

kuna loost on möödunud nii palju aega. Ka kapten Trent on kadunud ja tuleb kahjuks oletada, et ta on saanud sama saatuse osaliseks nagu ta äriosanikki. Politseiinspektor Wilkinsoni arvates, kes harutab lugu, on mõlemad langenud väga hädaohtliku kurjategijate salkkonna ohvriks, keda mõlemad parajasti jälgisid. New-Yorgi kurjategijate ilma süükonto on uue raske süü võrra kasvanud ja näib, et tuleb juure lisada juba kohutavalt pikale, selgitamatule mõrtsukatööde nimekirjale kaks uut nime.“

See oli kõik. Avalikkuse jaoks lõppes lugu sellega. Elu läks oma rada ja lühike ajalehemärkus, mida ehk loeti ilmumise päeval väikese huviga, ununes juba järgmisel. Kuid seda ei unustanud kaks naist. Mõlemad valasid pisaraid. Noor tütarlaps, kes luges seda ühel hommikul uhkes magadistoas einel ja vana naine Brooklynis. Proua Donald järgnes pojale varsti surma. Arsti otsus oli südamenõrkus ja pidigi see olema, sest arstiteadus ei pea murtud südant surmapõhjusena. Lilian Cortlant lasi esimestele pisaratele järgneda veel teisi, vaikselt nutetuid, eriti öösel neil tundidel, mil kaob olevik ja mälestus saab võimsaks. Kuid aja möödudes muutusid pisarad harvemaks, kuna mälestused ei saanud uut liisandust. Nad kuivasid lõpuks hoopis, kui Lilian tegi oma osavõtliku sõbranna Evelyn van Schnyleri seltsis reisi Euroopasse ja teda ümbritses vana maailma suurlinnade ilu. Viimaste teadete järele, mis said New-Yorgi seltskondlised lehed oma Euroopa kirjasaatjatelt, olid mõlemad daamid vastu võtnud prints Wittgenbergi kutse pikemaks külästuseks ta perekonna Lüna-Saksa majoraatmõisas ja New-Yorgis ühendati sellega sarnasel puhul tavalikke kommentaare.

Leidus veel kolmas naine, kellele oli avaldanud teade Trenti kadumisest sügavat mõju, kuid ta ei jaganud politsei arvamist selle kadumise lõplikkuse suhtes. Talle oli kindlasti kinnitatud, et Trent elab ja on terve, kuid et tal olevat põhjus end varjata. Nende teadete saaja lootis sellepärast, et nad on õiged ja uskus neid.

Ka politseivalitsuse ametnikud pidasid endist seltsimeest osavõtlikult meeles. Kuid neil olid omad mured ja vähe aega sentimentaalsusteks.

Nende murede suurusest kuulis avalikkus vähe, kuid ta võis saada neist ettekujutuse ajalehtede kaudu. Lehed teatasid igapäev arvurikastest juhtumistest, mis andsid neile

Proua F. Hilden,

„Endla“ teatri primadonna ja opereti juht, lahkus „Endla“ lavalt. Tema lahkumisõhtu on 14. juunil s. a., mil ta esineb oma parimas osas operetis „Dolly“. Pr. F. Hilden töötas varem „Ugala“ teatris Viljandis, kust siirdus 1928. a. Pärnu „Endla“ lavale. Oma jõurikka meeldiva häälega, graatsilise, kena kujuga ja hea mänguga on pr. F. Hilden kestvalt võitnud poolehoidu. Pr. H. on esinenud külalisena ka „Estonia“ laval, saades rohket kiiduavalduste osaliseks. Ka kaugemale meie kodumaad on pr. Hilden saanud kutseid esinemiseks, nagu Rootsi ja mujale.

põhjust kaebada kommete ja moraali languse üle. Nad ei unustanud neil puhkudel ilalgi meele tuletada, kui kohutavalt oli kasvanud uimastavate mürkide salajane läbimüük kogu maal, ja ühendasid sellega teravaid märkusi politsei jõuetuse üle, kellel nähtavasti puuduvat õige õhin või kes seisvat nõutult asjaolude ees.

Esimene etteheide oli kindlasti põhjendamata, sest politsei oli agarasti tegevuses, et panna piiri kuritegelisele uimastavate mürkide salakaubitsemisele, kuid ta seisis raske ülesande ees. Mürgid esinesid nii mitmesugustel ja alatasa vahelduvatel kujudel, arstirohtudena, koduste abinõudena, konservidena, kosmeetiliste artiklitena, et maal, kus peaaegu iga kaup tuleb pakitult turule, mõjuv kontroll muutus peaaegu võimatuks. Kuid politseile oli selge, et kui ta sattus kurja juurele ja takistas juurevedu, võis ta teha lõpu kogu loole. Ses suhtes ei teadnud ta aga tõepoolest mingisugust nõu ja saatuse iroonia tahtis, et ainus isik, kes seda nõu oleks anda võinud, ringi kolis

New-Yorgis, politsei silmade all, sellele tundmata, ise kohutavate mürkide ohver, mille hävitamise ta oli teinud oma eluülesandeks.

Igapäev, varajastel pealelõunatundidel võisid näha Slip Streeti elanikud, kuidas Pat Murphy vähe ahvatlevast söögisalongist väljus mees, kes oleks silma puutunud mitmeski suhtes inimestele, vähem harjunud iseäraliste olevustega, kui New-Yorgi idapoolse elanikud. Ta riided olid ebapuhatud ja mõnes kohas armetult lapitud. Tal oli karvane täishabe, ta juuksed näisid olevat juba pikemat aega lõikamata ja kammimata, ta liigutused olid ebakindlad ja lödvad. Sellega oli kooskõlas tardunud pilk tuhmidest, tõntsidest silmadest.

Naabritele, kes olid ilmutanud uudishimu, oli Murphy seletanud, et mees on sugulane, kes olevat kaotanud närvide kokkuvarisemise tagajärjel mälu ja nüüd olevat nõrgameelne. Ta olevat ta võtnud kaastundmusest enda majja. Teda ei olevat tarvis karta, ta olevat kahjutu.

Kui uus majaanik peale unetuid öid ja neile järgnenud rasket närvikriisi avaldas soovi välja minna, ei olnud auväärsel Pat'il selle vastu midagi; kuid ta andis „sugulasele“ manitsuse teele kaasa.

„Olge ettevaatlik, Trent,“ ütles ta. „Teid otsitakse Donaldi loo pärast, teie teate seda isegi. Teid küll enam ära ei tunta, kuid hoiduge eemale, muidu võetakse teid kinni ja siis on kõik mokas.“

Trent mõtles veidi järele, noogutas siis. Ta oli mõistnud. Ta pidas ka manitsust meeles. Kui ta oli sammunud lohisevate sammudega mõned tänavad edasi, istus ta esimesele, vabale pingile ja magas mõned tunnid, siis pööras ta oma uude kodu tagasi. Need jalutuskäigud said talle harjumuseks. Ta muutis nad ikka pikemaiks ja jalutas erilise heameelega all-linna väiksematel muruplatsidel, otsides õhku ja päikest. Need olid primitiivsed vajadused, mida nõudsid ta mõtlemisvõime, kuivõrd seda veel ei olnud hiiliv mürk ta soontes — peale mürgi enese, mida Murphy talle andis heameelega ja ohtralt.

Kuid sellega ei lõppenud Murphy liigutav mure „sugulase“ eest. Ta saatis Trentile selle jalutuskäikudel alati mehe järele, kelle ülesandeks oli tarbekorral vahele segada. Hiljem, kui ilmnes ajutiselt nägemisvõime halvenemine, jäi mees haigeravitsejana oma hoolealuse kõrvale.

See oli Murphy ettevaatuseabinõu, kuid nähtavasti asjatu, sest kuigi enamik sellest,

mis ta laiali laotas mehe üle, kes sõi tema armuleiba, põhjenes vabal fantaasial, ühes asjas kõneles ta tõtt, Trent oli tõepoolest kaotanud mälu. Ta ajus oli tekkinud tühjus, mida täitsid ainult silmapilgu tunded.

Algul, kui ta uimastus ajutiselt lahkus, olid tal veel selged silmapilgud ja ühe sarnase kestel ruttas ta kord üle suure jõesilla Brooklyn'i maja juure, kus oli elanud ta surnud sõber. Ta mõtles, et jutuajamine Donaldi emaga kergendab ehk hirmsat koormat, mis lasus temal.

Otsitud maja ees seisis väike rühm tumedalt rietatud inimesi. Kui Trent päralt jõudis, avanes parajasti majauks ja neli meest, tsilindrid peas ja krepp-paelad rinnal, kandisid välja lihtsa puusärgi.

„Kes on surnu?“ küsis Trent ühelt härralt rühmas.

Küsitu vaatas kaabakat, kes julges teda kõnetada, põlgusega, kuid andis sellest hoolimata palutud vastuse

„Proua Donald,“ ütles ta lühidalt ja pööras ära.

Trent ruttas, nagu fuuriatest tagaaetud, New-Yorki tagasi ja ei soovinud midagi suurema igatsusega, kui et öö ta peajaust iialgi ei lahkukuks.

Tihti ja heameelega läks ta pealelõunat Patareiparki, linna lõunatipul. Värske õhk, mis puhus laialt veeväljalt, karastas teda. Ta võis seal tundideviisi pingil istuda ja veele vahtida, kus laevad sõitsid igasse ilmakaarde. Inimesed, kes tast möödusid, teda ei huvitanud ja nendest ei heitnud keegi talle teist pilku. Pigemini vaatasid nad mujale.

Ühel päeval istus pingile, mis ei olnud kaugel sellest, millel istus Trent oma alatise kaaslasega, kes oli väike mees teravate näojoonte ja rahutute silmadega, noor naine, kes näis olevat erand reeglist ja mõned korrad puudutas pilkudega Trenti kokkuvajunud kogu ja väsinud näojooni. Küll tegi ta seda kiirelt, kuid neis oli igakord tumm küsimus, mis astub tahtmatult silmadesse, kui ärkab ebamäärane mälestus. Siis loobus ta mõistatamisest ja pööras tähelepanu elule veel.

Ta oli lihtsalt rietatud, peas oli tal lihtne väike kübar, seljas lihtne kleit, jalas hele-dad sukad ja väljalõigatud kingad, see on arvurikaste, kutseliselt tegevate noorte tütarlaste riietus, kes tulevad õhtuti oma lähedatest korteritest parki. Ainult terav vaateleja oleks näinud, et ta riietus, kuigi oli lihtne, oli kõige paremast materjalist ja et lihtsuski oli valitud, nähtavasti põljenda-

tud püüdega mitte tähelepanu äratada ümbuskonnas, kuhu vaevalt eksib ehtne siid. Igatahes ei oleks isegi Madisoni klubi külalised ära tundnud väikses „kontorineius“, kes istus üksi Patareipargi pingil, muidu alati kallihinnalistesse Pariisi tualettidesse riietatud tantsijannat Colette.

Hiiglasuur ookeaniaurik, ehitud suure saksa laevandusfirma lehviva lipuga, sõitis aeglaselt mere poole. Sajanded inimesed seisid tekkidel, taskurätikud viipasid linnale viimaseid tervitusi. Nad ehk pühkisid juba järgmisel minutil jumalagajatupisaraid, kuid Colette silmad rippusid igatsevalt laeval ja ta huuled näisid ohkavat: „Kui saaks kaasa sõita!“

Ta mõtted ruttasid aurikule ette ja ta vaimusilmade ette kerkisid pildid suure veekogu teiselt rannalt: Uhke hansalinn Elbe ääres, tore kirik Rheini suurlinnas, selle uhke jõe viinamägederikas, luulerikas org ja siis ta kitsama kodukoha päikesepaistelised mäed ja metsad.

Kiirelt pühkis ta udu oma silmadest. Kaebav lapsehääli oli ta tagasi kutsunud töölikkusse.

Väike tütarlaps seisis ta ees, hõõrudes mõlema käega pisaraist nõretavaid silmi. Ta vaatas meeleheitlises pingi poole, kus istus õudne mees tardunud pilguga. Colette kutsus lapse enese juure: „Mis sul on, kallis, mispärast sa nutad?“

„Mu pall,“ ütles väike nuuksudes, „veeres tolle paha mehe juure ja — ja — ma ei julge teda ära tuua.“

Colette järgnes lapse pilgule. Suur roheliseks, punaseks ja kollaseks värvitud pall lebas nimetatud mehe jalge ees, kes tööpoolest võis näida lapsele paha mehena, kellega emad hirmutavad vallatuid lapsi.

„Ära muretse, väike,“ ütles Colette, silitades rahustavalt lapse blond lokke, „ma toon ta ära.“

Ta tahtis tõusta, kuid langes uuesti istmele ja vaatas tardunult mehe poole naabripingil. Ta teadis nüüd, kes see oli. Ta käe iseäralik liigutus oli äkki avanud lukutatud kambri Colette mälus, see otsaesise väsinud hõõrumine, mis oli torganud silma Colette'le kibeduse ja resignatsiooni liigutava väljendusena, kui Lilian Cortlant, heitmata talle pilkugi, oli lahkunud Ritz-Carltoni hotelli söögisaalist. See oli kahtlemata Trent, — muidugi mitte endine Trent, vaid väsinud, kokkuvajunud mees, kes on jõudnud inimliku olemasolu sügavikkudeni; nendesse kukutatud joomise ja veel suuremate pahede tagajärjel, nagu ütlesid Colet-

te'le ta teravad, kogenenud silmad; veel ainult endise tugeva, sihikindla mehe varemed, kes oli nende koosviibimise mõne tunni jooksul ta südamele lähemale nihkunud, kui ta seda enesele julges tunnistada.

Jälle tahtis ta tõusta, kui langes uuesti istmele. Väike tütarlaps oli vahepeal saanud mujalt abi. Mõned mänguseltsilised olid lähemale tulnud ja üks julge poiss oli palli tagasi tooma läinud. Kui tal pall käes oli, tegi ta mõlemale mehele pingil pika nina ja jooksis kiirelt minema, mis peale ka teised lapsed laiaili jooksid. Kuid mitte see ei olnud põhjuseks, miks Colette loobus kavatsusest minna teise pingi juure. Mees Trenti kõrval oli, segatud valjustest lastehäältest ta läheduses, ajalehelt üles vaadatud, millesse oli olnud süvenenud, pani selle nüüd kõrvale ja vaatas tähelepanelikult ringi. Colette tundis ta ära. See oli üks Slingi mürmidoone, ta oli näinud teda üks või kaks korda Slingi seltsis ja mees võis temagi ära tunda, kui nägi teda lähedalt.

Näilikult edasi unistades, mõeldes Colette pingutatult järele. Kui Trenti kaaslane ajalehe järele kätte oli võtnud, tõusis ta hoolelt ja jalutas pikkamisi kalda poole, mõõtes samme nii, et politseinik, kes seal parulleeris, ta läheduses tast möödus. Sel silmapilgul kukkus tal nagu kogemata kinnas käest. Politseinik, kel oli arusaamist naiseliku ilu vastu, kummardas galandilt ja ulatas talle kinda. Naeratades, vahetades mõned naljatavad sõnad, peatas Colette ta juures. Siis muutus ta äkki tõsiseks ja läks teisele teemile üle.

„Tahtsin teie abi paluda,“ ütles ta ruttu. „Kas näete meest pingil, seda, kel on täishabe? Kuid ärge näidake, et vaatate sinna. Lähen kiirelt telefoneerima, palun, valvake teda vahepeal.“

Politseinik heitis kõrvalpilgu nimetatud pingile.

„Seda ei vii keegi ära, preilike,“ ütles ta veendumusega. „On ta teie sõber?“ jatkas ta kahtlevalt, oodates energiliselt eitava vastust. Ta üllatuseks oli see jaatav.

„Jah,“ ütles Colette lihtsalt. „Ta on sattunud halba seltskonda ja ma tahaks teda vabastada.“

„Kuidas tahate seda teha, miss?“ küsis politseinik huvitatult.

„Tahän esiteks teada, kus ta elab ja tahan kutsuda kedagi, kes talle järgneb koduteel.“

„Ärge end asjatult vaevake, preili,“ selistas politseinik iseteadlikult muirates. „Meie politseinikud ei maga. Mõlemad tulevad

peaaegu igapäev siia, ja kuna üks neist, too sasipea, alati on purjus — pean seda ütlemä, kuigi ta on teie sõber, — siis määrasin kohe algul nende isikud kindlaks. Ma ei võinud küll midagi ette võtta, sest ta paberid on korras, ta ei sega kaasinimesi ja kuna tal on kindel korter . . .“

„Kus?“

„Üks silmapilk,“ jätkas politseinik, tõmmates taskust märkmiku. „Märkisin selle üles.“ Siis lehitses tükk aega. „Ahaa, siin ta ongi. John Waller, elab oma onupoja Patrick Murphy juures, Slip Street m. 12, — see on halb seltskond, selles on teil õigus, Murphy on väga kahtlane isik. Nimeetatud Murphy teatel on mees joomar ja kui kokainist ühest joodikute asilist on ta tervena lahkunud, kuid on seitsaadik nõrgameelne ja poolpime.“

„Kas olete kindel, et see on õige?“ ütles Colette kiirelt vahele.

„Jah, üks mu seltsimees kuulas lugu järele. Teated on õiged peale ühe. Tervenenud ta muidugi ei ole, ta joob edasi ja tarvitab samuti kokaiini nagu enne. Kust ta seda saab, ei tahtnud Murphy, see kaabak, ütelda, kuid muidugi teab ta seda hästi. On ülim aeg, et teie sõber satub parematesse kättesse, sest kui asi nii edasi läheb, on ta varsti otsas.“

Peale mõne tänusõna eemaldus Colette Broadway suunas. Teel pomises ta endamisi: „Joodik, kokainist, nõrgameelne, poolpime, ta lugu on varstilauldud! Ja see on elu, mida ta lubas mulle kinkida! Nüüd on mõõt täis. Näitan talle, et . . .“

Mis Colette tahtis „näidata“, ei olnud talle eneselegi selge, kuid kui jõudis esimese rohupoe juure, oli ta peas valminud plaan, vähemalt esimeste sammude jaoks. Ta astus sisse ja lasi anda enesele telefonikongi. Kui ta oli lehitsenud tükk aega nimekirjas, ütles ta numbri Harleemis kuuldetorusse.

„Härra doktor,“ algas ta, kui oli saanud ühenduse, „Teie ei tunne mind, kuid teie tegite hiljuti terveks mu sõbranna hea tuttava, kes oli suur joodik ja siis sai kokainistiks, ta nimi oli Ralph Evans. Mul on sugulane, kes on samas seisukorras, võib olla veel raskemas; sümptoomid on järgmised.“ Siis jutustas ta lühidalt, mis politseinik talle oli ütelnud, ja lisas juure omad tähelepanekud. „Kas usute, et teda veel võib parandada?“ lõpetas ta kartlikult.

„Seda ei või ma ütelda, kui ei ole haiget üle vaadanud,“ vastas arst ettevaatlikult. „Üldiselt võite oletada, et alati on lootust tervenemiseks, kui paraltitus ei ole

väga kaugele edenenud ja haige kehaehitus kannatab välja põhjaliku arstimisviisi.“

„Kas tahate teda enese hooleks võtta?“

„Heameelega. Selleks olen kohustatud, kuid teie sugulane peab mõneks ajaks mu asutusse tulema ja see maksab raha.“

„Raha ei tähenda midagi,“ seletas Colette kiirelt. „Ma tasun kõik.“

„Hüva, tooge ta siia. Missuguse nime pean üles tähendama? Hüva, ma valmistan kõik vastuvõtuks ette.“

Colette teine samm oli külaskäik. Ta asus alles siis teele, kui oli kindel, et talle keegi ei järgne neud. Ta läks suurde, süngesse ehitusse, kus New-Yorgi avaliku korra valvurid on valinud oma peakorteri. Mõned osavad küsimused tema sihtidele kohase isiku järele viisid ta inspektor Wilkinsoni ette.

See tegi suured silmad külastaja üle ja veel suuremad, kui kuulis selle lugu, kuigi Colette piirdus kõige vajalikumaga.

„Teie ei või kujutleda,“ ütles ta, kui külastaja oli lõpule jõudnud oma jutustusega, „missugust rõõmu valmistate mulle oma teadetega. Olime Trentist juba loobunud. Kuigi ta seisukord on hädaohtlik, on ta loomu poolest siiski tugev inimene ja kus on elu, ei maksa kaotada lootust.“

„Sedasama ütles ka doktor Curzon,“ arvas Colette. „Peaasi on nüüd, kuidas teda Murphy juurest asutusse viia.“

Wilkinson noogutas. „Nii see on,“ ütles ta, „ja kui olen õieti mõistnud teie tähendusi, tahate teie, et teile ei langeks mingisugust kahtlust, millest täielikult aru saan. Pealegi on mul enesel tungiv soov, et inimesed, kellega meil on tegemist, ei haisaks midagi. Kui Trent kaob, peavad nad uskuma, et iga hädaoht tema poolt on möödunud.“

„Mõistan,“ ütles Colette. Wilkinson soovis seal juures, et kõik inimesed, kellega ta kokku puutus, omaks samasuguse kiirelt töötava pea. „Teie tahate tal surra lasta,“ jätkas Colette. „Kuidas tahate seda teha?“

„Ma ei tea seda veel,“ vastas Wilkinson, „kuid laske see olla minu mure. Oleme juba hoopis teistsuguste asjadega hakkama saanud.“

Kui Trent järgmisel pealelõunal läks saatjaga teel Patareiparki läbi Pearl Streeti, tekkis rahvatung. Majast mõlema mehe selja taga tormas kolmas mees sasitud juuste ja hirmunult pärani kistud silmadega, kellele järgnesid kannal peal mõned mehed ja naised. Hütüded, nagu: „Pidage varas kinni,“ kajasisid läbi tänava. Siia vahele kõlasid

politseiametnikkude kõledad viled. Algas metsik jaht, millest osa võtsid arvrikkad jalakäijad uudishimust ja sensatsioonilöbu pärast. Kui salk möödus Trentist ja väikest mehest nirginäoga, kisti see maha ja jäi mõned minutid poolenisti meelemärkuseteta lamama. Keegi osavõtlik härra aitas ta uuesti jalule. Väike mees vaatas ringi, kuid ta hoolealune oli kadunud. Ta otsis kõik tänavad läbi kasvavas müres, kuid tagajärjetult. Tühjade kätega pööras ta mõne tunni pärast peremehe juure tagasi, et selitada sellele sündmust, tõendades korduvalt oma süütust. Ta lootis, et Trent vahepeal ise tagasi tuleb, kuid sai petetud. Kuid tal oli siiski õnne õnnetuses. Raske karistus, mis ootas teda, nagu ta teadis — olgu ta süüdi või süütu, — jäi tulemata. Enne kui Murphy jõudis otsusele, mis teha, tuli lahendus iseenesest. Ilmus muidu ebasoovilik külaline politseiniku kujul, kelle piirkonnas oli Murphy söögisalong ja tõi seekord rõõmsa teate.

„Murphy,“ algas korraldaja, „mispärast lasite sel Walleril, kes elab teie juures ja kes on vist teie onupoeg, vabalt ringi joosta? Tema seisukorra juures oleksite võinud arvata, et kord juhtub õnnetus.“

„Ma ei lasknud tal vabalt ringi joosta,“ kinnitas Murphy, „kuid ta saatja kaotas ta täna silmist. Mis on juhtunud?“

Politseinik kehtas õlgu. „Ta jäi auto alla,“ vastas ta lakooniliselt, „mis muud? Ta on kurt ja poolpime. Bradway'l jooksis ta auto alla. Tunni eest tuli teade tema isikukirjeldusega jaoskonda. Arvasin, et see on ehk Waller, ja läksin kohe St. Andrewsi hospitali, kuhu ta oli viidud. Ta oli tõepoolest seal.“

„On ta surnud?“ küsis Murphy, kes vaevaga suutis varjata oma kergendust.

„Jah. Ta suri pool tundi peale toomist, ilma meelemärkusele tulemata. Usun, selguroo murdumine. Teie peate sinna minema ja ta isiku kindlaks tegema.“

Murphy näitas, et ta tüsedast loomust hoolimata oli argpüks. Tal ei olnud kõige vähematki soovi minna vaatama õnnetuse ohvrit, mis, nagu ta oli veendunud, oli kaudselt tema süü. Tas kerkis teine mure.

„Kuidas on lugu matmisega,“ küsis ta.

„Härra, kelle auto tast üle sõitis, tahab kanda matuse kulud,“ seletas politseinik. „See on tast viisakas, leian ma, kuna tema ei ole põrmugi süüdi. Kuid teie võite asja oma hooleks võtta, kui tahate.“

„Ei, ei,“ tõrjus Murphy. „Vaene kelm on mulle küllalt kulu teinud ja need halvavad ajad . . . Kuid ütelge talle tänu.“

Kui Pat Murphy mõned tunnid hiljem oma ülemusele reporteeris, andis ta mõista, et on laiba isiku kindlaks teinud. Üldises rahulolemisel ei asetatud talle mingisuguseid küsimusi. Kuid kuigi ta oleks tõepoolest täitnud oma viimase kohustuse, oleks selle eest hoolitsetud, et ta ei tarvitsenud kahelda oma „onupoja, John Walleri“ surmas. Kuidas seda tehti, oli politsei ja Andrewsi hospitali arstide saladus.

Kakskümneskaheksas peatükk.

Ülestõusnud.

Inglise vanasõna, et iialgi ei ole liig hilja kahju heaks teha, tõestus Trenti puhul uuesti. Otsus seisis küll peaaegu noateral, kuna oli küsitav, kas haige nõrgestatud süda välja kannatab tervendamisravimise. Siis võitis Trenti terve loomus. Sel määral, mil ta harjus uuesti tugeva toiduga, paranes ta üldtunne ja kadusid kroonilise mürgituse sümptomid.

Haigetele olid need hirmsa piina valjud nädalad. Ta õnn oli, et ta metsik himu harjunud uimastusvahendite järele nii täielikult täitis ta uuesti ärkavat vaimuelu, et tagasitulev mälu suruti tagaplaanile. Aja jooksul muutus nõrkusseisukord, mis järgnes ta parokstismile, loomulikuks uneks, ilma et seda oleks tulnud elustada uue narkotikumiga. Umbes kuu pärast muutus võitlus kergemaks, ja lõpuks — olid möödunud kaks kuud sellest, kui haige toodi doktor Curzoni asutusse — võis see konstateerida, et Trent oli tulnud võitjana raskest võitlusest.

Selle kannatusaja kestel päris Colette igapäev telefoniteel Trenti järele ja ta kuuri teisel perioodil külastas ta haiget mitu korda nädalas.

Asutuse arstid nägid neid külaskäike heameelega, sest mõistsid varsti, et nad mõjusid haigele rahustavalt. Colette viibis tavalikult mitu tundi haige juures, vesteldes kergelt ja lõbusalt, kui talle ei luge- nud mõnda väikest, süütud juttu. Intiimsus temaga, mida ta teeskles asutuse personali pärast, üllatas algul Trenti, kuid aegamööda ja pool ebateadlikult võttis ta sama tooni tarvitusele.

(Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Abielu.

Austria kirjanik Jo H a n n s R ö s l e r.

Paul ja Pauline on abielus. Juba igavik aega.

Kui ollakse igavik aega abielus, siis pole üksiteisele enam midagi jutustada. Vaigitake vastamisi. „Paulun“ asemel öeldakse „Kas saab juba?“ ja „Tänan“ asemel urisetakse „Viitmaks ometi!“ Sellist abielu elavad Paul ja Pauline.

Tuleb kord Paul koju. Eriti heas tujus.

Pauline seisab pliidi ees ja keedab kartuleid.

„Tere õhtust,“ teretab Paul. „Mis head sul siis täna mulle on anda?“ küsis ta.

Kuid vastust ei tule.

„Noh, siis mitte,“ rahuldub Paul. „Muide, kas tead, keda ma täna kohtasin?“

Pauline ei tea. See teda ei huvitagi. Sest ta ei lösta silmigi. Näib, et Paul vastust ei loodagi. Abielus räägitakse ja küsitakse, kuid vastust ei saada.

Sellepärast jätkab Paul: „Ega sa seda ei usu. Kurt Künzelit kohtasin ma. Kurt Künzelit Kötschenbrodast. Kas mäletad teda?“

Pauline läheb kõrvaltoast midagi tooma. Kui ta tagasi tuleb, jutustab Paul edasi: „Tema käsi käib hästi.“

Pauline pistab kahvilga kartuleid.

„Sa naerad, kui jutustan, mis Künzel nüüd teeb. Kas mäletad veel, milline ta välja näeb? Väike paks. Tal on pea paljas, eks? Kas tead nüüd, mis ta oma palja pealaega on teinud?“

Paul ootab. Aga ilmaaegu.

Pauline ei vasta veelgi, vaid võtab poti tulelt ja viib veepange kohale.

„Ei aima, mis?“

Pauline valab keeva vee pange.

„Künzel on lasknud oma lagipeale maalida: „Plekk ära! Kõige parem plekivesi.“ Õige paksult. Ja musta värviga. Nõnda käib ta tänavatel. Nii jalutab ta igal pool. Kui reklaam. Kõik naeravad teda. Mis sa selle kohta ütled?“

Pauline ei ütle midagi. Ta näib istuvat kõrvadel.

„Ja tead, mis ta sellega teenib?“ jätkab Paul. „Tead, mis ta selle lolluse eest saab? Kakskümmend krooni. Ei mina oleks Künzelist iialgi uskunud, et ta võiks seda teha.“

Nüüd viitmaks avab Pauline suu. Nüüd viitmaks leiab ta sõna:

„Näed nüüd jälle — kakskümmend krooni — oleksin pidanud tookord temaga abielluma — sinul aga — laisk nagu sa oled — on su paljas pealagi ainult läigitamiseks!“

„Kui vana sa oled, väike mees?“

„Viis aastat — aga ema ütleb, kui ma igal hommikul korralikult oma kaeraputru söön, saan lähemal sünnipäeval kuus aastat vanaks.“

Seltskonnas

tõuseb küsimus, miks küll õrnemal sool habet ei kasva.

„Seda on kerge seletada,“ ütleb viitmaks keegi härra. „Kes pagan saaks neil siis küll habet ajada, kui nad oma suud minuf aegagi ei oska kinni hoida!“

Zoologi tunded.

1. peatükk

(milles keegi zoloog tutvub kena kuufeteistkümnendaastase tütarlapsena, kelle kohta ta vaikselt oma ette tähenab):

„Kallis väike kanakene!“

2. peatükk

(milles tüdruk kaheksateistkümmend aastat vana ja zoloog temaga end kihlab, kusujuures ta temale kõrva sosistab):

„Minu magus, väike metskitsekene!“

3. peatükk

(milles juba laulatusti mõõdunud ja zoloog oma noorele naisele õrnalt kõrva sosistab):

„Minu tuikene!“

4. peatükk

(milles zoloog oma suvitavale naisele armsa kirja kirjutab, temale muu seas kirjutades):

„Minu kuldallekene!“

5. peatükk

(milles naine zoloogilt oma kolmekümnendaastasel sünnipäeval nõuab punktrulli, sest et ta pisut paksemaks paisub. Tähelepanelik abikaasa ulatab talle kingituse käite sõnadega):

„Siin on sulle soovitud ese, mu vasikakene!“

6. peatükk

(milles mõned aastad on mõõdunud; aga nagu me mehe sõnadest kuuleme, pole punktrullist midagi kasu olnud. Zoloog ütleb sel ajal oma naisele juba):

„Vana lehm!“

7. peatükk

(milles zoloog oma naist, kelle keel aastatega ikka teravamaks muutub, iga tüli järele nimetab nii):

„Pagana uss!“

8. peatükk

(milles jälle mõned aastad mõõduvad, mis nii hirmsad on, et zoloog oma naisele enam muud nime ei leia kui):

„Vana nõid!“

Plekksepp

tõttab torude kallal ja õpipoiss seisab niisama kõrval. See on ta esimene päev.

„Meister,“ küsib ta lõpuks. „Kas minu aja ka arvesse võtate?“

„No muidugi.“

„Aga mina pole ju üldse midagi teinud.“

Meister vaatab parajasti üht valmis lõõd tulega. Ta surub üümla poisit käite ja ütleb:

„Noh, siis kustuta tuli, kui nii õrna südamefunnitusega oled.“

Bernard Shaw

istus Paul Whitemani, ameerika jazzikuninga, seltsis.

„Mul on peavalu“, ütleb Shaw.

„Teil on peavalu?“ küsis Whiteman murelikult.

„Mis võin ma Teile heaks teha? Ehk pean Teile saksofonil mõne loo mängima?“

„Ei,“ vastas Shaw, „tänan väga. Ennem kannatan siis juba peavalu.“

Ajakiri „ROMAAN“

X. (aastakäik)

toob igas oma korralikult kaks korda kuus ilmuvast numbris romaane ja lühemat proosakirjandust mitmekesistelt rahvustelt laialises valikus.

ROMAAN i siht on tutvustada Eesti lugevale rahvale maailma tähtsamaid kirjandikke nende põnevate ja tuumakamate teoste teel.

ROMAAN toob põnevaid jutte, on see ju „Romaani“ otsekohene ülesanne, et igaüks leiaks temas väärtuslikku ja huvitavat lugemist.

ROMAAN i keel on rahvalik ja arusaadav igaühele.

TELLIMISHINNAD:

$\frac{1}{1}$ aastast (24 nr. nr.)	Kr. 7.50		2 kuuks (4 nr. nr.)	Kr. 1.50
$\frac{1}{2}$ aastast (12 nr. nr.)	„ 4.		1 „ (2 nr. nr.)	„ 80
$\frac{1}{4}$ aastast (6 nr. nr.)	„ 2.		Üksiknumber	„ 40

Kõik järgnevad romaanid lõpevad iga aastakäigu viimases numbris ja järgmise aasta esimeses numbris algavad juba uued romaanid.

ROMAAN i tellimisi võtavad vastu, ka endiste aastakäikude peale, ilma lisamaksuta kõik postkontorid ja raamatukauplused.

Üksiknumbreid müüvad kõik ajalehemüüjad raamatukauplused ja raudtee raamatukapid. Endiste aastate (1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929 ja 1930. a.) üksikud numbrid on veel saada talitusest harilikku hinnaga, peale nr. 1. 1922. aastast.

Tellimine 1931. aastaks kestab edasi. Tellida võib ükskõik missuguse numbriga alates

„ROMAAN“ i talitus, Tallinn, Müürivahe, 16.

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara, mis kunagi ei vanane.

Aastakäik	1922 a.	tugevas köites	Kr. 7.—
„	1923 a.	„ „	„ 9.—
„	1924 a.	„ „	„ 9.50
„	1925 a.	„ „	„ 9.50
„	1926 a.	„ „	„ 9.50
„	1927 a.	„ „	„ 9.50
„	1928 a.	„ „	„ 9.50
„	1929 a.	„ „	„ 9.50
„	1930 a.	„ „	„ 9.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kirjuseep „MARMOR“

on lühikese ajaga saanud igas majas esimese järgu tarbeaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi;

Kirjuseep Marmor — kulub äärmiselt vähe;

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga;

Kirjuseep Marmor'iga — pesu pestes jääb pesu värskeks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügil.

Seebi- ja soodavabrik
PH. VAHTRIK ja J. MOSES,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,

tel. 432-40.

TÄIESTI UUS VÄÄRTUS

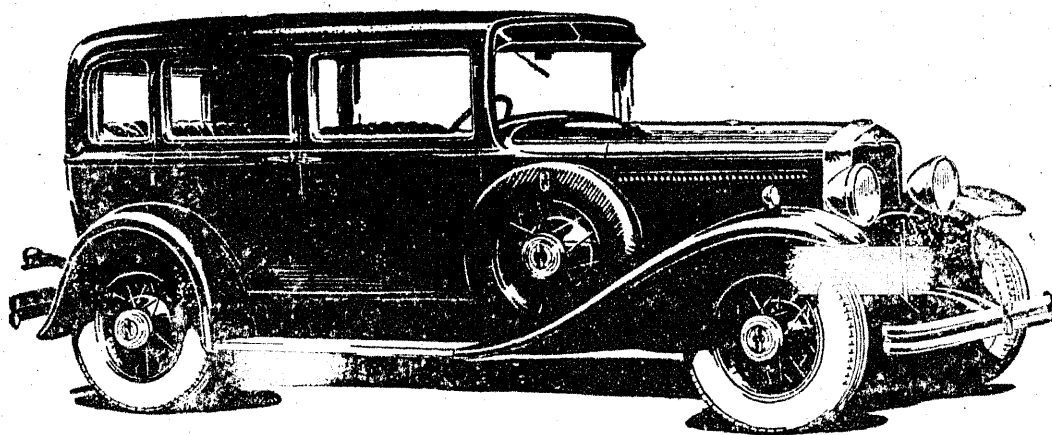

ILUS
VÕIMAS
MUGAV
VÄÄRTUSLIK

DURANT sõidukeid valmistavad maailma andekamad autoasjanduse juhid vilund töösturite grupi järelvalvel, sellepärast peegeldubki Durant autos kogemusterikkus ning otstarbekohasus.

Durant sõidukil on pikk iga ja madal korrastehiukulu, välimus, milline rahuldab kõige nõudlikuma maitse, küllususe ni ruumi ning võimsus, mis tekitab roolimisel uue rahulolutunde.

Hinnad, millised iseloomustavad DURANT sõidukeid kui väärtust, — on väljaspool võistlust.

DURANT

HEA AUTO

Ainu-
esindaja:

HEINR. LAGUS,

Tallinn, Müürivahe tän. 16
Laenupanga m. Tel. (2)12-53.